Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

Waterschap Zuiderzeeland
Postbus 229
8200 AE Lelystad
telefoon: (0320) 274 911
waterschap@zuiderzeeland.nl
www.zuiderzeeland.nl

Inhoudsopgave

Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 ... 1
Inhoudsopgave ... 2

Inleiding ... 4

Inleiding ... 5
Leeswijzer programmabegroting ... 7

De programma's ... 9

1. Programma Bestuur en omgeving ... 10

1.1. Wat willen we bereiken? ... 10
1.2. Wat gaan we daarvoor doen? ... 10
1.3. Wat mag het kosten? ... 19

2. Programma Waterveiligheid ... 21

2.1. Wat willen we bereiken? ... 21
2.2. Wat gaan we daarvoor doen? ... 21
2.3. Wat mag het kosten? ... 24

3. Programma Voldoende en gezond water ... 27

3.1. Wat willen we bereiken? ... 27
3.2. Wat gaan we daarvoor doen? ... 27
3.3. Wat mag het kosten? ... 33

4. Programma Schoon, gezuiverd water ... 36

4.1. Wat willen we bereiken? ... 36
4.2. Wat gaan we daarvoor doen? ... 36
4.3. Wat mag het kosten? ... 44

5. Programma Financiën, organisatie en informatie ... 47

5.1. Wat willen we bereiken? ... 47
5.2. Wat gaan we daarvoor doen? ... 47
5.3. Wat mag het kosten? ... 54

6. Overzicht programmatotaal en belastingopbrengsten ... 57

Paragrafen ... 59

7. Verplichte Paragrafen ... 60

7.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar ... 60
7.2 Uitgangspunten en normen ... 60
7.3 Incidentele baten en lasten ... 61
7.4 Kostentoerekening ... 61
7.5 Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves ... 62
7.6 Waterschapsbelastingen ... 62
7.7 Weerstandsvermogen ... 68
7.8 Financiering ... 71
7.9 Verbonden partijen ... 72
7.10 EMU-saldo ... 75
7.11 Openbaarheidsparagraaf ... 76

Exploitatiebegroting ... 79

8. Exploitatiebegroting naar kostensoort ... 80

9. Exploitatiebegroting naar BBP beleidsveld ... 81

10. Exploitatiebegroting naar kostendrager ... 82

11. Overzicht ontwikkeling loonsom ... 83

Inleiding

Inleiding

Werken aan toekomstbestendig waterbeheer in dynamische omstandigheden
Het waterschap zorgt voor waterveiligheid, voor schoon en voldoende water en het zuiveren van afvalwater. Het effect van klimaatverandering wordt steeds meer zichtbaar in onder andere heftigere regenbuien en langere periodes van droogte. Dit bevestigt de noodzaak om te blijven werken aan een toekomstbestendig waterbeheer. Tegelijkertijd zijn de economische omstandigheden waarin we onze taken moeten uitvoeren het afgelopen jaar sterk gewijzigd. Er is sprake van sterk oplopende inflatie en energieprijzen en onzekerheden in (markt)omstandigheden zijn toegenomen. Deze ontwikkelingen zijn ook duidelijk merkbaar voor het waterschap.
In de Kadernota 2023-2026 is al geconstateerd dat de gewijzigde marktomstandigheden leiden tot een aanzienlijke kostenstijging ten opzichte van de Begroting 2022 en Meerjarenraming 2023-2026. Dit maakt de uitdaging voor deze begroting groot. Enerzijds is er de noodzaak om te blijven werken aan de toekomstige opgaven van het waterbeheer zoals die vastliggen in het bestuursprogramma. Anderzijds is er de doelstelling om de lastendrukontwikkeling dichtbij het inflatieniveau te houden zonder dat de kosten worden doorgeschoven naar toekomstige generaties. Het waterschap vindt een goede balans tussen beide belangrijk. Dit maakt dat we continu aandacht houden voor prijsontwikkelingen en (nieuwe) kansen benutten om de kostenstijging te beperken. Hiertoe wordt onder andere de investeringsplanning regelmatig tegen het licht gehouden.

Het waterschap heeft een gezonde financiële positie en de afgelopen jaren is veel aandacht geweest voor het behoud van die positie op de lange termijn. De reservepositie is op orde en het waterschap heeft een relatief beperkte schuldenomvang. Dit is gunstig voor de lastenomvang. In de Kadernota is geconstateerd dat de reserves wel benut kunnen worden om de tariefontwikkeling te dempen, maar dat het effect hiervan slechts beperkt is en niet groot genoeg om de huidige prijsstijgingen op te vangen. Ondanks de stevige inflatie in de grond-, weg- en waterbouw, vinden we dubbele cijfers in de lastendrukontwikkeling maatschappelijk onwenselijk. Met de vaststelling van de Kadernota, het kader voor het opstellen van deze begroting, heeft de Algemene Vergadering hier de grens getrokken. Deze grens is in de begroting aangehouden. De voorliggende begroting laat een lastendrukstijging zien die uitkomt tussen de 5% en 5,5%. Voor industriële bedrijven en woningcorporaties ligt deze stijging iets lager, tussen 4% en 4,5%. Agrarische bedrijven en natuurbeheerders komen uit op een stijging tussen 8% en 8,5%.

Het waterschap blijft werken aan de realisatie van belangrijke opgaven
Het is, ondanks de huidige economische omstandigheden, noodzakelijk om te blijven werken aan een toekomstbestendig watersysteem. We handelen duurzaam. Dat betekent dat we in 2023 verdere stappen zetten om de klimaat-, energie- en biodiversiteitsdoelstellingen in onze taken te verankeren. Zo maken we duurzame keuzes bij aanbestedingen. De huidige complexe energiemarkt laat zien dat we grip moeten houden op ons energieverbruik. We investeren in energieneutrale zuiveringen en onderzoeken energieopslag en de mogelijkheden om groengas op te wekken op onze zuiveringen. Het effect van klimaatverandering wordt steeds meer zichtbaar. We onderzoeken of ons watersysteem ook in de toekomst robuust genoeg is in relatie tot de effecten van klimaatverandering. En we versterken de biodiversiteit door uitbreiding van het aantal trajecten waar we maaien en het maaisel ruimen. Dit zorgt voor betere groei van tientallen grassen en kruiden die zich hebben aangepast aan voedselarme omstandigheden. In 2023 werken we verder aan de uitwerking van de plannen voor de versterking van de IJsselmeerdijk. Een project waarin we samen optrekken met vijf partijen. Omgevingsbewust werken passen we bij al onze watertaken breed toe, als onderdeel van de implementatie van de Omgevingswet.

Bodem- en watersysteem laten sturen: we werken vroegtijdig samen
Het waterschap is stevig verbonden met partners om zo tot oplossingen te komen voor gedeelde opgaven. Als rolbewuste partner werken we vroegtijdig samen, om waterbelangen te borgen in ruimtelijke en economische opgaven. We adviseren bij plan- en beleidsvorming van omgevingspartners, zoals Almere Oosterwold, Duin en Pampus en Oostvaardersoevers.

2023 is het jaar van de waterschapsverkiezingen
Op 15 maart 2023 vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Samen met de gemeenten dragen we zorg voor rechtmatige verkiezingen. Samen met de Unie van Waterschappen willen we het waterbewustzijn vergroten en zo de opkomst bevorderen. Uiteraard zorgen we met een inwerkprogramma voor een goede start van het nieuwe bestuur.

Deze begroting is een uitwerking van het Waterbeheerprogramma
Het Waterbeheerprogramma 2022-2027 vormt ons 'contract met de samenleving'. Hierin hebben we onze strategische en tactische doelen vastgelegd en maatregelen bepaald. Deze begroting is de uitwerking voor het jaar 2023 met een doorkijk naar de periode 2024-2026.

Onze missie
Het beschermen tegen overstromingen, het zorgen voor schoon en voldoende water en het zuiveren van afvalwater zijn essentieel om veilig en gezond te kunnen blijven wonen, werken en recreëren op de bodem van de vroegere Zuiderzee. Daarom is de zorg voor het watersysteem, het zuiveringssysteem en de dijken toevertrouwd aan Waterschap Zuiderzeeland, als functionele overheid.

Onze visie
Wij zorgen voor water als onderdeel van de leefomgeving. Ons werk voeren we uit in een voortdurend veranderende omgeving, waarbij we oog hebben voor de uitdagingen die daaruit voortkomen. In het beheergebied zelf komen de grenzen aan het huidige gebruik van het watersysteem in zicht. Daarnaast staan we, net als in de rest van Nederland, voor enkele grote opgaven, zoals aanpassen aan klimaatverandering, bevorderen van biodiversiteit en een grote woningbouwopgave. Ook heeft ons land te maken met ingrijpende hervormingen, waaronder de energietransitie, de verduurzaming van de landbouw, de omschakeling naar een circulaire economie, en de digitale transformatie. Dit alles krijgt zijn beslag in onze werkwijzen en in de leefomgeving, waar het een beroep doet op het watersysteem en een claim legt op de schaarse ruimte.

We verbinden onze wateropgaven en bedrijfsmiddelen met deze maatschappelijke opgaven en transities. De urgentie is hoog, er is geen tijd te verliezen. Daarom richten we het beheergebied waterrobuust en klimaatbestendig in. We investeren fors in het watersysteem, zodat er ook in de toekomst voldoende water is bij langdurige droogte én voldoende bescherming bij hoogwater. Ook verduurzamen we onze eigen bedrijfsvoering: we verminderen de CO2-uitstoot en het energiegebruik, we vergroten het aandeel duurzame energie, we winnen meer energie en grondstoffen terug uit afvalstromen en bevorderen de biodiversiteit op onze dijken en rond onze watergangen, gemalen en zuiveringen.

Als functionele democratie is het waterschap verantwoordelijk voor het waterbeheer. Onze Algemene Vergadering zet de koers van het waterschap uit door alle belangen af te wegen en op een transparante manier verantwoording af te leggen. We doen ons werk tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. We zijn een rolbewuste waterpartner en zetten onze kennis en bedrijfsmiddelen in om samen met partners oplossingen te zoeken voor gedeelde opgaven. Via onze projecten maken we de verbinding met onze inwoners. We verbeteren onze werkprocessen en onze dienstverlening door datagedreven te werken en door gebruik te maken van kunstmatige intelligentie.

Leeswijzer programmabegroting

Indeling programma's
In deze begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 staan vijf programma's centraal:
1. Bestuur en omgeving
2. Waterveiligheid
3. Voldoende en gezond water
4. Schoon, gezuiverd water
5. Financiën, organisatie en informatie

Voor de inhoud van de programma's gaan we uit van het strategische beleid uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027, het bestuursprogramma 'Water beweegt ons' en de verschillende beleidsplannen die de Algemene Vergadering vaststelde. De programmabegroting geeft zo een overzicht van het beleid op dit moment. De programmabegroting is de basis voor de uitvoering van de beleidsplannen voor de komende vier jaar.

Opzet programma's
De programma's hebben een vaste opzet. Het eerste deel gaat in op de vraag: Wat willen we bereiken? In dit onderdeel worden de doelen beschreven. Het tweede deel - Wat gaan we daarvoor doen? - bespreekt de ontwikkelingen die voor het halen van de doelen belangrijk zijn, bijvoorbeeld nieuw beleid of een beleidsintensivering. Het derde deel - Wat mag het kosten? - laat de netto lasten van het programma zien.

Met betrekking tot investeringen maakt Waterschap Zuiderzeeland onderscheid tussen "reguliere" en "speciale" investeringsprojecten. Speciale investeringsprojecten zijn projecten met een hoger risico, grote impact op de taakuitvoering en/of het beleid van het waterschap. Deze projecten worden apart door de Algemene Vergadering aangewezen en de beleidsmatige kaders worden vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering. Op basis van de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie wordt met de vaststelling van de begroting ook de voorgenomen investeringsuitgaven uit de investeringsplanning geautoriseerd, voor zover de aanvangsdatum van de betreffende investeringsprojecten in het begrotingsjaar ligt. In paragaaf 4 van de programmahoofdstukken zijn deze investeringen vermeld.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen
Per programma staan de netto lasten aangegeven. Deze programmalasten worden betaald uit de algemene dekkingsmiddelen, waarvan de watersysteemheffing en zuiveringsheffing de belangrijkste zijn. De algemene dekkingsmiddelen staan in een apart overzicht.

Paragrafen
Zoals geregeld in artikel 4.11 lid 2 van het Waterschapsbesluit staan in deze begroting de verplichte paragrafen. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de programma's en staan onder een apart kopje in deze programmabegroting. De paragraaf Bedrijfsvoering heeft geen apart kopje, maar staat in het programma Financiën, organisatie en informatie. De paragraaf Topinkomens staat in de jaarrekening. Nieuw in deze programmabegroting is de Openbaarheidsparagraaf. Deze vloeit voort uit de Wet open overheid (inwerking getreden op 1 mei 2022).

Bestuurlijke planning en control
De sturing binnen Waterschap Zuiderzeeland wordt ondersteund door een planning-en-controlcyclus (P&C). Het waterschap gebruikt daarvoor een bestuurlijk planning-en-controlmodel. Dit betekent dat de sturing kijkt naar het behalen van effecten in het beheergebied. Hiermee hangt samen dat de sturing niet primair financieel is, maar juist op inhoud en kwaliteit focust. Dit vereist dat het bestuur de relatie effect-doel-middel constant in beeld heeft. Waarom willen we dit en waarom willen we niet iets anders? Wat bereiken we hiermee? Prioriteiten kunnen zo worden gesteld. De antwoorden op deze vragen worden in bestuursbesluiten aan het bestuur voorgelegd. De besluiten zijn richtinggevend voor de uitvoering van het beleid. Daarnaast is er in de P&C-cyclus een aantal instrumenten die op vaste momenten over verschillende onderwerpen inzicht geven en reden kunnen

zijn voor bijsturing. In het figuur hieronder staat schematisch de bestuurlijke planning-en-controlcyclus met de bijbehorende P&C-instrumenten.

PLANNING EN CONTROLCYCLUS WATERSCHAP ZUIDERZEELAND

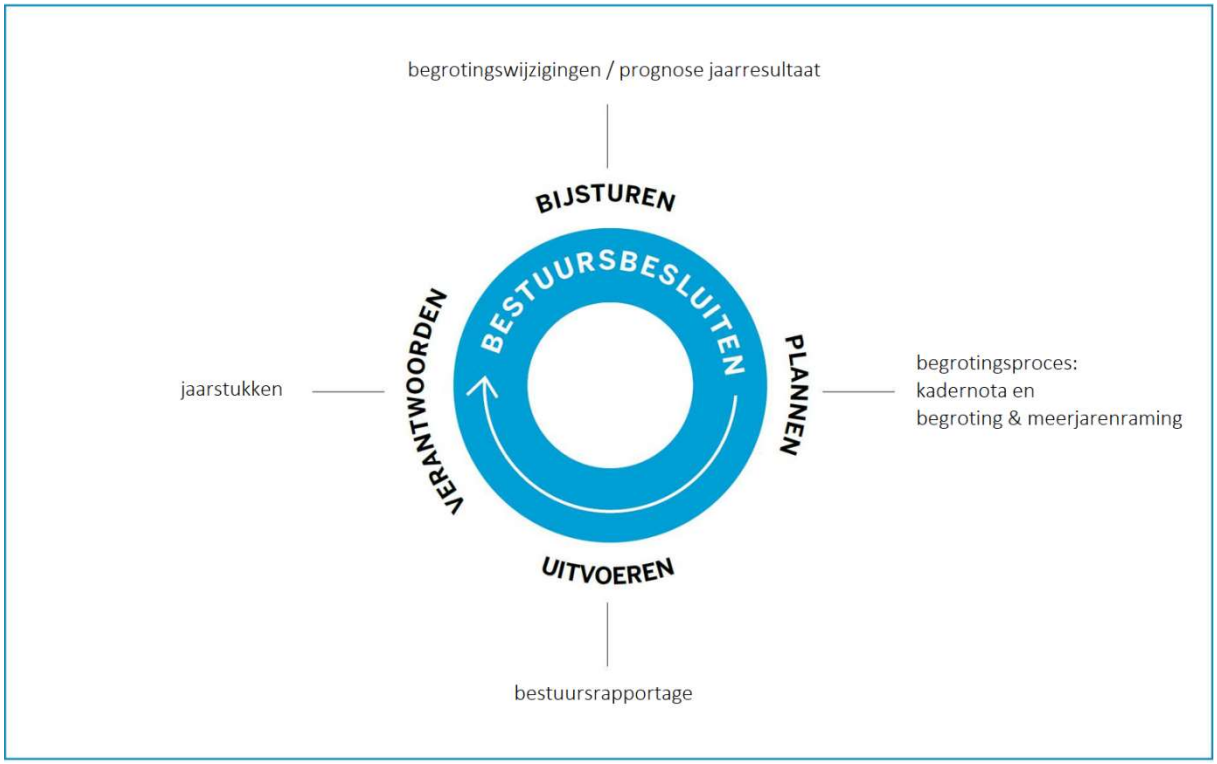

PLANNING EN CONTROL INSTRUMENTEN IN RELATIE TOT HET BEGROTINGSPROCES:

Instrument	Rol bestuur
Bestuursprogramma / collegeplan	Prioriteren en accenten zetten voor bestuursperiode.
Bestuursbesluiten	Sturen en kaders stellen.
Kadernota	Integraal beeld van de meerjarige verwachting op het gebied van beleidsmatige en financiële ontwikkelingen. Kaders stellen voor de komende begroting & meerjarenraming.
Technische notitie	Technische actualisatie van cijfers in de kadernota.
Begroting	Vaststellen van de basis voor de uitvoering van de beleidsplannen en het reguliere beheer in het begrotingsjaar (toetsingskader voor de Algemene Vergadering).
Meerjarenraming	Integraal document met de begroting. Vaststellen van de doelen en inzet van het waterschap voor de komende planperiode.

De programma's

1. Programma Bestuur en omgeving

1.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We zijn een rolbewuste, betrouwbare partner en dragen met onze kennis en onze bedrijfsmiddelen ('assets') bij aan een toekomstbestendige en waterrobuuste inrichting.

Tactische doelen van Bestuur en omgeving

- Goed besturen: We sturen bewust en transparant vanuit een passende en heldere rol van het waterschap.
- Duurzaam handelen: Er wordt ruimschoots voldaan aan de regionale en nationale klimaat-, energie- en biodiversiteitsdoelstellingen door onze watertaken te verbinden met maatschappelijke opgaven en transities.
- Bodem- en watersysteem laten sturen: Waterbelangen zijn geborgd in ruimtelijke en economische opgaven, waarbij we vroegtijdig samenwerken met onze gebiedspartners.

1.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Goed besturen

Nieuw bestuur van start in 2023
De waterschapsverkiezingen worden gelijktijdig met de verkiezing van de leden van Provinciale Staten gehouden op 15 maart 2023. De gemeenten zorgen voor de daadwerkelijke uitvoering van de verkiezingen via stemlokalen en controle. Het waterschap is verantwoordelijk voor de registratie van de lijsten van de belangengroepen, de kandidaatstellingsprocedure en het vaststellen van de verkiezingsuitslag. In 2023 wordt in drie sporen gewerkt aan de verkiezingen: 'rechtmatige verkiezingen', 'bekendheid verkiezingen' en 'programma voor de kandidaatstelling en het inwerkprogramma'. Voor de communicatie wordt aangesloten bij de campagne van de Unie van Waterschappen waarbij de verbondenheid van alle Nederlanders met water centraal staat.

Rekenkamer met alleen externe leden
Het wetsvoorstel waardoor waterschappen verplicht zijn een rekenkamer in te stellen, is aangenomen (in mei 2022 in de Tweede Kamer en in september 2022 in de Eerste Kamer). In de rekenkamer kunnen alleen nog externe leden zitting hebben. Het is wettelijk straks niet meer mogelijk een rekenkamercommissie in te stellen bestaande uit externe en interne leden. De definitieve datum van inwerkingtreding staat op moment van schrijven van deze begroting nog niet vast, dit bepaalt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De waterschappen hebben 1 januari 2024 voorgesteld aan de minister. Dit betekent dat de rekenkamercommissie van Waterschap Zuiderzeeland omgezet moet gaan worden naar een rekenkamer. Dit traject vergt de nodige voorbereidingstijd en doorlooptijd. Dit traject wordt in 2023 opgepakt.

Aanpassing belastingstelsel naar verwachting vanaf 2025
Op 11 december 2020 hebben de waterschappen unaniem ingestemd met een pakket aan voorstellen tot aanpassing van het belastingstelsel. Het gaat hierbij om de versterking van het profijtbeginsel bij de watersysteemheffing, ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en het oplossen van enkele knelpunten. De Unie van Waterschappen (UvW) heeft dit pakket aangeboden aan het ministerie van

Infrastructuur en Waterstaat (IenW). De Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland heeft een actieve rol gehad in het gehele traject. Het ministerie is een wetgevingstraject gestart en dit heeft geleid tot een concept-wetsvoorstel en een memorie van toelichting.

In het najaar van 2022 is de formele reactie vanuit de UvW naar de minister van IenW gestuurd. De planning is dat de wetgeving per 1 januari 2025 van kracht wordt. Dit betekent dat de eerste aanslagen nieuwe stijl per belastingjaar 2025 kunnen worden opgelegd.

Voorbereiding op rechtmatigheidsverklaring door het college
Het wetsvoorstel waarbij het college van DenH bij de jaarstukken verklaart of de in de jaarrekening opgenomen financiële feiten rechtmatig tot stand zijn gekomen, is aangenomen door de Tweede Kamer en Eerste Kamer. Op dit moment is het aan de accountant om deze verklaring bij de jaarrekening te geven. De Unie van Waterschappen heeft bij de wetgever aangegeven dat de waterschappen voldoende voorbereidingstijd nodig hebben en gevraagd om deze verplichting vanaf het boekjaar 2025 te laten gelden voor de waterschappen. Indien de wetgever dit volgt, dan wordt de verplichting dus later ingevoerd dan bij de gemeenten en de provincies. De voorbereidingstrajecten bij gemeenten en provincies, waar de rechtmatigheidsverantwoording al langere tijd speelt, hebben aangetoond dat de implementatie ervan geen eenvoudige klus is. Deze rechtmatigheidsverantwoording vraagt om een intensivering van de interne beheersing van het waterschap. In 2023 en 2024 moet beduidend extra inspanning worden geleverd om goed voorbereid te zijn om de wetswijziging.

Waterbeheerprogramma is opgenomen in de P&C-cyclus
De strategische en tactische doelen die zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma zijn overgenomen in de begroting en meerjarenraming. Daarin staat ook welke maatregelen er worden genomen om de doelen te behalen. Via de planning en controlcyclus (de bestuursrapportage en de jaarstukken) wordt over de voortgang van deze maatregelen gerapporteerd en waar nodig bijgestuurd. Dit levert een actueel beeld op van de voortgang van de doelen uit het Waterbeheerprogramma. Over de periode van 2022-2024 maken we in 2025 een tussentijdse balans op.

<u>Maatregelen Goed besturen</u>

1. Implementeren van nieuwe wetgeving, waaronder de aanpassing van het belastingstelsel, de rechtmatigheidsverklaring door het college en de verplichting een rekenkamer in te stellen met alleen externe leden.

Duurzaam handelen

Aan de slag met de Klimaataanpak
In 2023 wordt verder gewerkt aan het implementeren van de klimaataanpak. We gaan aan de slag met het (verder) invullen van de nieuwe rollen; een organisatiebreed handelingskader zodat het duurzaam handelen landt in alle afdelingen, projecten en plannen; verder uitwerken van de duurza(a)me(re) aanbestedingen, etc. Daarnaast wordt er ook verder gewerkt aan (landelijke, Unie van Waterschappen) thema’s en ontwikkelingen als Duurzaam Opdrachtgeverschap, Klimaatneutrale en Circulaire Infra, Strategische Visie op Klimaatneutraliteit. Eventuele concrete projecten voor mitigatie en adaptatie worden benoemd bij de programma's.

Implementeren van de Energiestrategie
Met de Energiestrategie ‘Water en Energie Verbinden’ heeft Zuiderzeeland sinds februari 2022 een opvolger van het verouderde Masterplan Energie. De strategie gaat over energiebesparing, toepassing van duurzaam opgewekte energie voor de uitvoering van de kerntaken van het waterschap en inzet van waterschapsassets. Het waterschap stelt zich de ambitie om zijn eigen activiteiten geheel fossielvrij te maken en zichtbaar bij te dragen aan de energietransitie van de regio.

De huidige complexe energiemarkt benadrukt dat we grip moeten houden op ons energiegebruik. Door de komende jaren te investeren in energieneutrale zuiveringen en optimale afname van Windpark Hanze nemen wij een grote stap richting verzelfstandiging van ons energienetwerk. Omdat we niet het hele jaar door duurzame energie van wind- of zon kunnen afnemen verkennen we de

mogelijkheden van energieopslag. Zo bereiken we op de lange termijn gelijktijdigheid van duurzame energieproductie en energie-afname.

De Unie van Waterschappen heeft in oktober 2022 de strategische visie "Op weg naar klimaatneutraliteit" vastgesteld. De visie komt in grote lijnen overeen met de ingezette koers vanuit de energiestrategie en de klimaataanpak.

De Unie van Waterschappen stelde de strategische visie "Op weg naar klimaatneutraliteit" op als richtinggevend kader. Hierin staat onder andere dat de waterschappen streven naar het opwerken van 75 procent van al het biogas naar aardgas in 2030 en streven naar de reductie van de uitstoot van methaan op RWZI's met een slibgisting van 80% in 2030
We zetten korte termijnmaatregelen uit de energiestrategie door zoals het voorbereiden 'malen wanneer het waait', het aanpassen van het systeem en aansturing van onze gemalen. De elektrificatie van gemaal Vissering is in volle gang en we werken opties uit voor opwek en opslag van duurzame energie op onze zuiveringen en gemalen. De pilot Zon op Knardijk is afgerond en wordt geëvalueerd. Binnen de pilot duurzame mobiliteit doen enkele collega's ervaringen op met functiegebonden elektrische auto's. Voor de middellange termijn (2024, 2025) werken we o.a. aan uitbreiding van zonne-energie en het opwerken van groengas op onze zuiveringen. Mede op grond van de huidige geopolitieke situatie en het verdienmodel (vanwege sterk stijgende kosten) bekijken we of een versnelling op groen gas is te realiseren.

Om de kortetermijnmaatregelen uit te voeren en langetermijnmaatregelen uit te werken stelden we een energieteam samen. Hiervoor zijn een energiemanager en een specialist energie aangetrokken.

Samen werken aan klimaatadaptatie
Binnen het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie spraken het Rijk, VNG, IPO en UvW af om in een aantal stappen in 2050 te komen tot een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland.
In de werkregio Flevoland blijven we in het Samenwerkingsverband Klimaatadaptatie Flevoland (KAF) werken aan de opgaven uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Het Samenwerkingsverband KAF bestaat uit GGD Flevoland, Rijkswaterstaat Midden Nederland, gemeenten Almere, Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk, Zeewolde, provincie Flevoland en Waterschap Zuiderzeeland. Het waterschap was de afgelopen jaren regisseur en coördinator van de samenwerking binnen het Samenwerkingsverband KAF. Vanaf 2023 dragen wij de regie en coördinatie over. Het waterschap blijft uiteraard wel actief betrokken in dit samenwerkingsverband.

Klimaatadaptatie is een onderwerp dat een integrale benadering nodig heeft: het speelt in wateropgaven en opgaven in de ruimtelijke ordening. We werken daarom aan een Regionale Adaptatie Strategie (RAS) waarin we onze gezamenlijke ambities vastleggen. De RAS ronden we af in 2023.

Binnen de Impulsregeling Klimaatadaptatie is er per werkregio geld beschikbaar voor maatregelen rondom klimaatadaptatie. De aanvraag doen de partners van het KAF gezamenlijk. De aanvraag voor 2021 is goedgekeurd. Ook in 2022 en 2023 dienen we als werkregio een aanvraag in. We onderzoeken of het voor het waterschap mogelijk en gewenst is om eigen maatregelen op te nemen in de aanvraag van 2023.

We werken momenteel aan de scopebepaling en opdrachtformulering voor een kantelpuntenanalyse, zodat deze verkenning in 2023 kan starten. Hiermee onderzoeken we de robuustheid van het watersysteem in relatie tot de effecten van klimaatverandering.

Biodiversiteit: al doende leert men

Voor het versterken van de biodiversiteit tijdens ons dagelijks werk onderzoeken we in 2023 verder wat nodig is aan wijziging in de instrumenten van het waterschap. Daarbij spiegelen we de meerjarenonderhoudsplannen aan de ambities van gebiedspartners om te beoordelen hoe we elkaar hierin kunnen aanvullen. De communicatie wordt versterkt, zowel intern als extern. Verder wordt in 2023 een praktische training georganiseerd voor medewerkers over versterking van biodiversiteit in het beheer en onderhoud.

De Algemene Vergadering stelde op 28 september 2021 de Agenda Biodiversiteit vast. Hierin is bestuurlijk vastgelegd dat het waterschap de biodiversiteit gaat versterken door het onderdeel te laten uitmaken van de reguliere werkprocessen. Dat wordt onder andere zichtbaar doordat we het aantal trajecten uitbreiden waar we maaien en ruimen (in plaats van alleen klepelen). In 2023 doen we dit op zo'n 10% van de droge taluds van tochten en keringen. Het streefdoel uit de vastgestelde biodiversiteitsagenda is onder andere om 60% van de watergangen in 2030 biodivers te onderhouden. Dit is een van de doelen die gekoppeld is aan de duurzaamheidslening van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). Ook onderzoeken we hoe we pachters kunnen stimuleren om een biodivers beheer te voeren. De provinciale subsidie voor 2022 en 2023 is inmiddels toegekend. We gaan in 2023 nieuwe pachtcontracten aan op 600 ha dijken (inclusief de Knardijk), waardoor vanaf dat moment grofweg 1/3 van onze dijken meer divers beheerd zullen worden.

De Agenda Biodiversiteit is breed opgezet en verdeeld over alle programma's, met als doel om integraal de kansen te benutten om biodiversiteit op onze assets en in gebiedsprocessen te versterken. Het is een mix van communicatie, aanpassing van onze instrumenten (zoals de pacht), onderzoek, personele versterking, ervaring opdoen, training, budgettaire belemmeringen wegnemen, maar ook de implementatie van maatregelen zoals maaien, ruimen en inzaaien, de aanleg van faunapassages en het verwijderen van kroos en flab.

Internationale samenwerking

Wij dragen via de Blue Deal bij aan de VN Duurzame Ontwikkeling Doelstelling voor water (VN SDG 6). Wij doen dit via ons partnerschap in Ethiopië en - op verzoek van andere waterschappen - ook in landen als Indonesië, Colombia en Roemenië. In 2023 en de jaren daarna voeren we het Blue Deal Awash Partnershap Program uit, waarvoor wij penvoerder zijn. Dit partnerschap gaat vooral over versterken van het stroomgebiedsbeheer in de Awash, de samenwerking tussen overheden onderling en met stakeholders, het versterken van de implementatiekracht, droogtebestrijding en eerlijkere verdeling van het schaarse water, beter informatie management en versterken van de waterkwaliteitsaanpak. In Indonesië dragen wij de komende jaren bij aan beter beheer van sanitaire voorzieningen en waterkwaliteit. Binnen internationale projecten halen wij relevante kennis binnen voor ons eigen waterbeheer, bijvoorbeeld op het vlak van waterverdeling en droogtebestrijding in extreme omstandigheden. Daarnaast richten we ons ook op de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers, dit is ook zeker relevant om aantrekkelijk te blijven als werkgever . Dit doen we onder andere via trainingsprogramma's als KIWI, waarin wij in internationale context praktijkkennis over klimaatverandering opdoen, en het young expert programma, waarin jonge Nederlandse en lokale waterprofessionals kennis en ervaring opdoen.
In 2023 moet de vastgestelde visie van Dutch Water Authorities vertaald worden naar activiteiten en liggen naar verwachting bestuurlijke keuzes voor over welke accenten ons waterschap zelf zal leggen.

<u>Maatregelen Duurzaam handelen</u>

1. Implementeren van onze klimaataanpak en energiestrategie (2027).
2. Onderzoeken van de robuustheid van het watersysteem in relatie tot de effecten van klimaatverandering door middel van een kantelpuntenanalyse (2024).

3. Implementeren van onze agenda biodiversiteit (2030); bijv. verkennen of ons instrumentarium (schouw, watertoets) aanpassing vraagt, biodivers maaibeheer en biodivers inrichten van waterschapsterreinen en -gebouwen.
4. Benutten van nieuwe digitale ontwikkelingen om primaire en dienstverleningsprocessen te verbeteren (2027), bijvoorbeeld door het energieverbruik van onze gemalen en zuiveringen te optimaliseren en door onze website als loket voor onze diensten te verbeteren.
5. Uitvoeren van het beleidskader Internationale samenwerking (doorlopend), bijvoorbeeld de uitvoering van de Blue Deal Awash partnership (Ethiopië).

Bodem- en watersysteem laten sturen

Alle aandacht voor bodem- en watersysteem laten sturen
In de watervisie en het waterbeheerplan is al ingezet op het meer sturende karakter van water en bodem. Met de komst van het regeerakkoord eind 2021 vraagt de invulling van 'Water en bodem sturend' volop de aandacht. Het waterschap heeft in verschillende trajecten een vanzelfsprekende rol in de visievorming en planontwikkeling. Dit betekent inzet aan de voorkant van het ruimtelijke ordeningsproces. Met deze inzet krijgen onze belangen vroegtijdig een plek. Zowel bij provincie als gemeenten lopen diverse sporen die de aandacht van 'Water en bodem sturend' verdienen. Als waterschap krijgen we steeds meer en vaker de vraag om hiervoor aan tafel te komen. Hiermee krijgen robuuste keuzes en systemen een betere kans. Allereerst is voor het waterschap relevant wat het wil bereiken in 'Water en bodem sturend' en hoe we dit voor ons waterschap invullen. Deze vraag wordt de komende tijd uitgewerkt, aangevuld met hoe we dit vorm geven. Op basis van deze invulling worden vervolgens de keuzes qua tijd en inzet gemaakt. Aan de hand van deze uitwerking zetten we de komende jaren in op 'Water en bodem sturend' bij de ruimtelijke inrichting van ons beheergebied.

Werken met de Omgevingswet
Naar verwachting treedt in 2023 de Omgevingswet in werking en gaan we werken volgens deze nieuwe wet. Het doel van de Omgevingswet is om het mensen met een initiatief makkelijker te maken om toestemmingen aan te vragen en te krijgen. En tegelijk lokale overheden meer ruimte te geven voor maatwerk.

Het uitgangspunt wordt: iets mag, tenzij het niet past binnen de gestelde wettelijke of regionale kaders. Met de Omgevingswet kunnen we onze waterbelangen proactief onder de aandacht brengen bij inwoners, bedrijven, natuurterreinbeheerders en medeoverheden. Inwoners en bedrijven met een initiatief krijgen met de komst van de Omgevingswet een grotere rol in het meedoen in een project. Het nieuwe participatiebeleid gaat ons daarbij helpen, waarin onder andere kaders staan voor wanneer en hoe het waterschap belanghebbenden betrekt bij planvorming en de uitvoering van maatregelen.

Het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) biedt ruimte voor lokaal maatwerk. Dit nieuw te vormen afwegingskader vergt een andere werkbenadering van toezicht; van toetsend en controlerend naar adviserend en faciliterend, van traditioneel verzamelen van gegevens naar data gedreven en van achteraf controleren naar continu inzicht.

We blijven werken aan opbouw van kennis en verandering van houding en gedrag die de nieuwe wet van ons vraagt en passen processen daar aan waar dat nog verder nodig is.

Waterschapsverordening op maat
Met de komst van de Omgevingswet maakt de Keur plaats voor de Waterschapsverordening. In de Waterschapsverordening staan onze regionale regels als het gaat om lozingen, grondwater, wateren en dijken. Bij het opstellen van de Waterschapsverordening die naar verwachting op 1 juli 2023 in werking treedt is de bestaande wet- en regelgeving zo veel mogelijk omgezet naar deze nieuwe verordening. Door de Algemene Vergadering is bij de behandeling van de Waterschapsverordening de wens uitgesproken om de verordening op maat te maken voor het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland. De komende jaren zal hieraan invulling aan worden gegeven.

Participatieve aanpak vraagt participatiebeleid
Met de komst van de Omgevingswet is niet alleen samenwerking belangrijker geworden, ook roept de Omgevingswet op om invulling te geven aan participatie. Omdat participatie en samenwerking in elkaars verlengde liggen, wordt de samenwerkingsstrategie hiermee uitgebreid.

Legger en beheerregister op orde
De legger waarop de wateren en dijken staan wordt onderdeel van de Waterschapsverordening. Wie waar en waarvoor het onderhoud moet doen, blijft (nog) geregeld in een aparte onderhoudslegger. We gaan het proces van de legger projectmatig oppakken, om de legger eind 2023 op orde te hebben. In het beheerregister staat de actuele status van de wateren en dijken.

Digitaal stelsel Omgevingswet ingericht
Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ondersteunt de uitvoering van de Omgevingswet. Het bestaat uit lokale systemen van overheden en de onderdelen van de landelijke voorziening (DSO-LV), zoals het Omgevingsloket. Zo kunnen wij aanvragen en melden in onze eigen zaaksystemen ontvangen en zijn onze juridische regels uit de Waterschapsverordening vertaalt naar toepasbare regels en instrumenten.

Omgevingsbewust samenwerken
Bij het uitvoeren van taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving blijven we inzetten op nog meer samenwerking met inwoners, belangenorganisaties, collega-waterschappen en medeoverheden, waarbij digitale samenwerking en uiteraard persoonlijk contact centraal staat. De samenwerking met regionale overheden wordt intensiever door onder andere deel te nemen de Omgevingstafels (daarin gaan initiatiefnemer en betrokkenen met elkaar in gesprek) en samen met partners – waar mogelijk - het toezicht in te vullen.

Gebiedsontwikkelingen leiden tot toename VTH taken
De grote en complexe gebiedsontwikkelingen, de energietransitie met de daarmee samenhangende opwaardering van het bestaande elektriciteitsnetwerk onder andere door de elektrificatie en de opgave aan woningbouw en de daaraan gerelateerde infrastructurele maatregelen in het beheergebied, vraagt extra inzet van vergunningverlening. En daaraan gekoppeld ook extra inzet van toezicht. In lijn met de Kadernota 2023-2026 ligt er een voorstel voor verruiming van de loonsom, waarmee de capaciteit en kwaliteit van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) in de pas komt met genoemde ontwikkelingen.

Controles op lozingen: veldwerk en zichtbaarheid vergroten
Op de aankomende veranderingen (van controleren naar adviseren) wordt actief geanticipeerd, waaronder bij agrarische lozingen. Binnen het project Agrarisch Waterbeheer wordt samen met de sector ingezet op onderzoek naar praktisch uitvoerbare maatregelen als handreiking tot het terugdringen van emissie. De controles op agrarische lozingen worden daarmee sterker "geframed", waarmee de verwachting is dat handhavingstrajecten kunnen worden voorkomen.

Het beheersen van industriële lozingen wordt complexer. Continuïteit van metingen blijft noodzakelijk met oog op zorg voor de doelstellingen voor schoon water en waterkwaliteit en daarop gebaseerde heffing. Geconstateerde discrepanties vragen specifieke inzet om een eerlijke heffingsgrondslag te waarborgen.

Het aantal grondwateronttrekkingen neemt toe door grote gebiedsontwikkelingen en (woning)bouwactiviteiten. Tegelijkertijd gaat in de nieuwe Waterschapsverordening de ondergrens

voor het melden van permanente bronnen voor Oosterwold eraf. Dit betekent een toename van het aantal (kleinere) meldingen en meer inzet van toezicht.

Voldoende toezicht op de Keur/watervergunningen is van belang om zodoende onze belangen in het veld te borgen en vraagt, ook onder de Omgevingswet, veel overleg in de voorfase van een ontwikkeling.

Pilotproject NL-Veranderdetectie
Inmiddels startte een gezamenlijk project van de waterschappen en Rijkswaterstaat gericht op inzet en toepassing van satellieten voor Toezicht en handhaving. Het genereren en verwerken van de datastroom die hiermee gepaard gaat, vraagt gerichte ICT-kennis en inzet. Het project verkeert in de pilotfase. Met data-gebaseerd werken gaan we op termijn naar een andere manier van "constateren", hetgeen zal bijdragen aan een doelgerichter "buiten zichtbaar zijn".

24/7 inzet bij calamiteiten voor oppervlaktewater
Over alle taken heen ligt er bij Toezicht de 24/7 inzet bij calamiteiten met een risico op gevolgen voor oppervlaktewater. Calamiteiten kunnen moeilijk vooraf worden ingeschat, maar vergen deskundigheid en adequaat handelen.

Kwaliteit VTH op orde
We willen blijven voldoen aan de kwaliteitscriteria Waterbeheer voor de taken van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. Om het kwaliteitsdenken vast te houden geven we in 2023 invulling aan het landelijke plan van aanpak "Borging Kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer".

Crisisorganisatie legt focus op het begin van een crisis
Met de actualisatie van het crisisplan en de bestrijdingsplannen ligt de nadruk op het beoefenen van de crisis waarvoor deze plannen gemaakt zijn. Bij het beoefenen wordt rekening gehouden met de druk die deze oefeningen leggen op de organisatie, maar staat de paraatheid van de crisisorganisatie voorop. In 2023 gaan we verder met het beoefenen van de plannen en ligt de nadruk op de verbinding tussen het "veld" en de crisisorganisatie. Door het oppakken van een crisis in de beginfase en het leggen van de verbinding met de crisisorganisatie kan escalatie van de problemen worden voorkomen.

Samenwerking met waterschappen maakt crisisorganisatie flexibel en veerkrachtig
Waterschap Zuiderzeeland is onderdeel van het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden Nederland (PCWMN). De komende periode is het vergroten van de basisveerkracht in de crisisbeheersing en het vermogen tot gecoördineerd improviseren van de (crisis)organisatie prioriteit. Het doel is dat de crisisorganisatie als vanzelfsprekend opveert om met gecoördineerde improvisatie iedere willekeurige crisis doortastend te bestrijden. Dit draagt bij aan een cultuur waarin het bestrijden van crises een normaal onderdeel van het werk is en de medewerkers daarvoor zijn toegerust.

Waterschap Zuiderzeeland ook in 2023 dicht(er)bij
Ook in 2023 zet het waterschap in op het vergroten van het waterbewustzijn. We werken strategisch en zorgen voor samenhang in de communicatie. De thema's uit de watervisie zijn het vertrekpunt. Het doel: mensen te inspireren zich waterbewust(er) te gedragen en de bekendheid van het waterschap en het belangrijke werk van het waterschap te vergroten. We doen dit onder andere door verhalen te vertellen in herkenbare en terugkerende series, die we op de website en YouTube publiceren en aanjagen via (social) media.

Ook op andere aandachtsgebieden (zoals waterschapsverkiezingen, geschiedschrijving, educatie, arbeidsmarktcommunicatie) communiceren we gericht en vanuit dezelfde uitgangspunten. Zo vertellen we een consistent en herkenbaar verhaal. Online én in het veld. We helpen medewerkers om hun rol als ambassadeur op te pakken en we stimuleren hen om op een begrijpelijke en laagdrempelige manier met inwoners te communiceren. Richting ons 25-jarige bestaan in 2025 brengen we de geschiedschrijving van Waterschap Zuiderzeeland verder op orde.

<u>Maatregelen Bodem- en watersysteem laten sturen</u>

1. Adviseren bij plan- en beleidsvorming van omgevingspartners (gebiedsprocessen) (doorlopend), zoals:

- Almere Oosterwold, Duin en Pampus,
- Oostvaardersoevers,
- Deltaprogramma's.

2. Continueren van inzet op vergunningverlening, toezicht en handhaving (doorlopend).
3. Actualiseren en implementeren van de Waterschapsverordening inclusief legger en beheerregister (2022).
4. Ontwikkelen en implementeren van ons participatiebeleid (2023).
5. Onderhouden en verbeteren onze calamiteitenorganisatie (doorlopend), bijvoorbeeld door het uitvoeren van crisisoefeningen.
6. Uitvoeren van onze communicatiestrategie (doorlopend).

Speciaal project	Programma	Financieel	Planning
Windpark Hanze	**Bestuur en omgeving**	**Max € 10 miljoen (beschikbaar stellen lening)**	**2018-2024**

Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	x Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:
Hoofddoelstelling: Realiseren energiedoelstellingen waterschap op het gebied van zelfvoorzienendheid op een doelmatige wijze.
Kaders: Realiseren samenwerking Windpark Hanze binnen de 11 door de AV vastgestelde randvoorwaarden.

Toelichting B&MR 2023-2026
Sinds 2018 neemt het waterschap deel in Windpark Hanze (onderdeel van Windplan Groen). In 2022 is de bouw van het windpark gestart. De planning is erop gericht om de turbines in de tweede helft van 2023 in gebruik te nemen. Zuiderzeeland kan de stroom dan vanaf 2024 van het Windpark afnemen. Dit levert een aanzienlijke bijdrage in de realisatie van de energie- en klimaatdoelstellingen van het waterschap.

De verwachting is dat de omvang van de lening van het waterschap ruim onder de € 10 miljoen zal blijven.

Speciaal project: Oosterwold

Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	x Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:
Kaders afvalwater Oosterwold, AV september 2021:

- *Algemene kaders voor deelname aan een pilot afvalwaterzuivering*
  o Doelmatig: waterschap kiest voor de laagste maatschappelijk kosten van zuiveren.
  o Voldoen aan waterkwaliteit: waterkwaliteitsdoelen oppervlaktewater staan centraal.
  o Duurzaam: circulariteit op de schaal van de AWZI.
  o In control: helder beeld van de financiële consequenties van een pilot.
- *Specifieke uitwerking algemene kaders*
  o Doelmatig: het waterschap koos in september 2021 voor het centraal zuiveren van het afvalwater van Oosterwold deelgebied 1b op de afvalwaterzuivering Almere. Het waterschap wil samen met de gemeente Almere en de gebiedsorganisatie Oosterwold onderzoeken hoe een tijdelijke decentrale zuivering met een zo beperkt mogelijke omvang, het beste vorm kan worden gegeven.
  o Voldoen aan waterkwaliteit: bij voorkeur gebruik van technieken die zich al op kleine schaal bewezen hebben. Effluentkwaliteit pilotzuivering voldoet aan de Kaderrichtlijn Water kwaliteit.
  o Duurzaam: een decentrale pilot in Oosterwold heeft alleen meerwaarde als deze als testlocatie kan dienen voor ontwikkelen van kennis voor het verduurzamen van de afvalwaterzuivering in Almere en andere afvalwaterzuiveringen van het waterschap.
  o In control: het beheer en onderhoud past binnen het beschikbare bedrag van de EFRO-aanvraag. De pilot heeft een duur van 3 jaar met mogelijk een verlenging van 4 jaar na een go-no go besluit gebaseerd op de stand van zaken over drie jaar. De

markconsultatie geeft inzicht in de te testen zuiveringstechnieken die een bijdrage leveren aan Almere Fit for the Future en in de daadwerkelijke kosten.

Toelichting B&MR 2023-2026

Invulling zorgplicht inzameling afvalwater door de gemeente
De gemeente Almere besloot in juni 2022 om overeenkomstig de Wet Milieubeheer de zorgplicht voor de inzameling van afvalwater ook in Oosterwold uit te gaan voeren. Sinds 7 juli 2022 worden geen IBA's meer aangelegd en is een start gemaakt om het lozen te beëindigen. Ook is daarmee het IBA-verbetertraject door de gemeente stopgezet. De gemeente Almere legt komende jaren riolering aan tot aan de perceelsgrens. Waar een bewoner of een bewonersvereniging kan aansluiten op riolering gaat een lozingsverbod gelden voor het lozen op oppervlaktewater en vindt aansluiting op de riolering plaats. De gemeente stelt in het najaar van 2022 een plan van aanpak op over de overbruggingsperiode naar volledige riolering. Onderdeel van het plan van aanpak zijn onder andere de planning en fasering van de aanleg van riolering, beheer en onderhoud van IBA's gedurende de overbruggingsperiode, het monitoren van de oppervlaktewaterkwaliteit en het inzetten van tijdelijke voorzieningen voor nieuwe bewoners en bedrijven. Het waterschap geeft, met het oog op het borgen van de waterkwaliteit en op verzoek van de provincie Flevoland, advies over de invulling van de overbruggingsperiode. Het aanleggen van de riolering start naar waarschijnlijk eind 2022 – begin 2023 en duurt naar verwachting drie tot vier jaar.

Interbestuurlijk Toezicht
De provincie Flevoland startte in 2022 naar aanleiding van klachten van bewoners over de ontstane situatie in deelgebied 1a van Oosterwold een interbestuurlijk toezichts (IBT) traject. Op 6 juli 2022 ontving het waterschap hierover een brief van de provincie Flevoland. Het advies over de overbruggingsperiode maakt onderdeel uit van het IBT-traject. Het is op dit moment nog niet duidelijk hoelang het IBT-traject door de provincie Flevoland wordt voortgezet.

Tijdelijke decentrale zuiveringspilot in deelgebied 1b
Op 5 juli 2022 besloot de Algemene Vergadering om deel te nemen aan de tijdelijke decentrale zuiveringspilot Oosterwold en stelde hiervoor een investeringskrediet beschikbaar van € 408.980 (incl. btw). De gemeente Almere heeft de opdracht inmiddels gegund en startte met het voorbereiden van de realisatie van de pilot. De tijdelijke pilotzuivering wordt begin 2023 in gebruik genomen en valt onder de zorgplicht van de gemeente Almere. De pilot wordt in 2025 geëvalueerd. Bij de evaluatie wordt nagegaan of het waterschap bij verlenging van de pilot de zorgplicht op zich wil nemen. Met de gemeente Almere wordt in het najaar van 2022 een samenwerkingsovereenkomst over de tijdelijke pilot decentraal zuiveren Oosterwold afgesloten. De samenwerkingsovereenkomst richt zich vooral op de samenwerking in de komende jaren, tot aan het moment dat de Algemene Vergadering besluit over het verlengen van de samenwerking in 2025.

SOK Water
Het streven is om de nieuwe samenwerkingsovereenkomst Water in het voorjaar van 2023, na het vaststellen van de SOK over de tijdelijke pilot decentraal zuiveren Oosterwold (Najaar 2022), door de samenwerkende partijen vast te laten stellen en te ondertekenen.

Voorbereiding van de ontwikkelfase in Zeewolde
Het waterschap is ambtelijk en bestuurlijk betrokken bij de voorbereiding van deelgebied 2 van Oosterwold, (grotendeels) op het grondgebied van Zeewolde. Eind 2022 wordt een voorstel verwacht over een opstellingsdatum van fase 2. De gebiedsorganisatie werkt naar een bestuurlijk besluit hierover in het najaar van 2022. Geleerde lessen op het gebied van afvalwater en watersysteem worden meegenomen bij de ontwikkeling van fase 2.

Watersysteem en waterkwaliteit op orde
De waterkwaliteit in het hoofdwatersysteem is op orde en het watersysteem functioneert naar behoren. Gedurende natte periodes is geen sprake van wateroverlast. Op één meetpunt in Oosterwold worden vanaf 2020 verhoogde gehaltes nutriënten en insecticiden aangetroffen die worden gebruikt voor luizenbestrijding bij huisdieren. De monitoring zetten we voort tijdens de overbruggingsperiode naar riolering.

Begroting
Een groot deel van de kosten van het waterschap worden vergoed uit de exploitatiebegroting van Oosterwold. Dit wordt ook komende jaren voortgezet.

1.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Bestuur en omgeving verbonden zijn.

Tabel 1.1 Netto lasten programma Bestuur en omgeving (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2021	9,4
Begroting 2022	11,9
Begroting 2023	13,9
Raming 2024	14,1
Raming 2025	14,2
Raming 2026	14,5

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2023-2026 ten opzichte van het basisjaar 2022 inzichtelijk gemaakt. De netto lasten van het programma Bestuur en omgeving komen voor 60% ten laste van de watersysteemtaak en 40% ten laste van de zuiveringstaak.

Tabel 1.2 Mutaties netto lasten programma Bestuur en omgeving jaren 2023-2026 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten basisjaar 2022	11,9	11,9	11,9	11,9
Afloop Bestuursprogramma	-	- 0,4	- 0,4	- 0,4
Actieplan bodem en water	0,0	0,0	0,0	0,0
Renteopbrengsten Windpark Hanze	-	-	- 0,3	- 0,3
Agenda biodiversiteit	0,0	0,1	0,1	0,1
Klimaataanpak	0,3	0,5	0,5	0,5
Energiestrategie	0,3	0,2	0,2	0,2
Autonome ontwikkelingen VTH	0,4	0,4	0,4	0,4
Waterschapsverkiezingen	-	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Grondwatermeetnet	0,0	0,0	0,0	0,0
GR GBLT deelnemersbijdrage	0,1	0,1	0,1	0,1
Verhoging leges	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Mutatie kapitaallasten	0,1	0,1	0,1	0,1
Actualisatie salarisverdeling	0,7	0,7	0,7	0,7

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Inflatie- en loonontwikkeling	0,3	0,7	1,1	1,5
Diversen	- 0,1	0,0	0,0	- 0,1
Netto programmalasten	**13,9**	**14,1**	**14,2**	**14,5**

Investeringen

Voor het programma Bestuur en omgeving zijn geen investeringen voorzien in deze planperiode.

2. Programma Waterveiligheid

2.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We beschermen de inwoners en de waarden van ons gebied tegen overstromingen.

Tactische doelen van Waterveiligheid

- Beheren en onderhouden: De keringen verkeren in goede staat, als onderdeel van onze zorgplicht.
- Voldoen aan de veiligheidsnormen: De keringen voldoen conform geldende kaders aan de veiligheidsnormen.
- Maatschappelijke opgaven ondersteunen: De keringen zijn waar mogelijk meervoudig ingericht.

2.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheren en onderhouden

Meerjarenonderhoudsprogramma wordt uitgevoerd
Het dagelijkse beheer en onderhoud is vastgelegd in het Meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP). Het beheer en onderhoud en daarmee de veiligheid van de keringen is geborgd in onze dagelijkse werkprocessen, waarbij er de komende periode geen specifieke aanvullende maatregelen op ons af komen. In de investeringsbegroting is opgenomen dat de drainage van de Zuidermeerdijk in 2023 vervangen wordt. Verder zorgen we voor goede betrokkenheid bij het verwijderen van de windmolens op de Eemmeerdijk door Vattenfall. Deze molens staan in de kering. Goede uitvoering van het werk en herstel van de kering zijn daarom erg belangrijk.

<u>Maatregelen Beheren en onderhouden</u>

1. Beheren, onderhouden, monitoren en inspecteren van de keringen (doorlopend).
2. Actualiseren van het waterveiligheidsbeleid en dit een plek geven in de Waterschapsverordening en de Legger (2023).
3. Opstellen tweejaarlijkse waterveiligheidsrapportage t.b.v. Inspectie Leefomgeving en Transport (toezichthouder) (2024).
4. Uitwisselen van kennis en data tussen de processen ‘beheren en onderhouden’, ‘beoordelen’ en ‘versterken’, zodat de levensloop van de kering centraal staat (doorlopend).

Voldoen aan de veiligheidsnormen

Een grote versterkingsopgave verwacht
Onze keringen moeten op orde gebracht worden voor 2050. Op basis van de eerste landelijke beoordelingsronde is de verwachte versterkingsopgave in een vervolganalyse opnieuw in beeld gebracht. In deze analyse zijn de nodige aannames gedaan over toekomstige kennisontwikkeling en wijzigingen in bijvoorbeeld het meerpeil. Sommige aannames maken de opgave groter (bijvoorbeeld als meerpeil stijgt als gevolg van klimaat) en sommige aannames maken de opgave kleiner (bijvoorbeeld als een rekenmethode leidt tot minder conservatisme). Het beeld is dat we tussen 77 en 144 km aan opgave krijgen. Hoewel we meer inzicht in de opgave hebben, is de bandbreedte groot. Voor de omvang van ons waterschap staan we voor een grote (en potentieel zeer grote) opgave. Om regie te houden over de realisatie van de opgave bouwen we stapsgewijs aan een eigen Zuiderzeeland versterkingsprogramma. Daarmee ontstaat continuïteit in de uitvoer van projecten en houden we zicht op realisatie van de gehele opgave in 2050. De eerste stap hierin is dat de Algemene Vergadering eind 2022 een voorstel ontvangt over de start van het dijktraject 8-4 in 2025 (van de Ketelbrug tot de nieuwe “Roggebotbrug”). Daarin zullen ook de consequenties voor de versterking van de organisatie in meegenomen worden.
Deze keuze heeft consequenties voor voorfinanciering. Op dit moment wordt een trajectaanpak en ingangstoets doorlopen voor dijktraject 8-4. Bij goedkeuring van de ingangstoets door het HWBP en een positief besluit door de Algemene Vergadering kan het project in 2023 worden aangemeld voor

het landelijke programma. Tegen die tijd hopen we iets meer te kunnen zeggen over de plek van het project in de programmering. Dit bepaalt het uitbetalingsmoment van de HWBP subsidie.

Voorbereiding tweede beoordelingsronde gestart
Met de afronding van de eerste landelijke beoordelingsronde (LBO-1) start formeel 1 januari 2023 de tweede beoordelingsronde (LBO-2). Daarvoor is een nieuw beoordelingsinstrumentarium door het Rijk ontwikkeld. Vernieuwingen van het instrumentarium zitten hem vooral in het te doorlopen proces (en in mindere mate in nieuwe kennis). Daarnaast moeten uiterlijk in 2029 voorlopige oordelen omgezet zijn naar definitieve oordelen. Dit is voor ons waterschap een stevige klus. Waarschijnlijk is verdiepend onderzoek nodig naar onder andere asfaltbekleding, havendammen en grondeigenschappen.
We stellen een plan van aanpak op voor de LBO-2 en leggen deze naar verwachting begin 2023 aan u voor. Hierin geven we aan hoe we de tweede landelijke beoordelingsronde willen aanpakken en hoeveel middelen daarvoor nodig zijn.

Innovatie als oplossing voor erosievraagstuk van dijkbekleding
Het versterken van de IJsselmeerdijk is aanleiding voor het innovatieproject 'erosiebestendigheid overgangen dijkbekleiding'. Uit onderzoek blijkt dat de IJsselmeerdijk door golfoverslag op een aantal punten met een meter extra verhoogd moet worden om erosie bij overgangen (bijvoorbeeld van gras naar asfalt) op het binnentalud te voorkomen. Een uitgelezen kans om innovatie te combineren met droge voeten. Met subsidie van het HWBP zoekt het waterschap naar uitvoerbare innovatieve toepassingen om overgangen op het binnentalud van dijken zodanig uit te voeren dat het niet langer de plekken zijn waar erosie als eerste aangrijpt. Het waterschap consulteert de markt om ideeën in te dienen. Er is een afwegingskader opgesteld waarmee ideeën getoetst worden op effectiviteit, haalbaarheid, duurzaamheid, beheerbaarheid, kosten & planning en inpassing in de omgeving.
In het eerste kwartaal van 2024 is de ontwerpleidraad gereed zodat succesvolle innovaties ingezet kunnen worden in dijkversterkingsprojecten. Tot september 2022 zijn ideeën verzameld en getoetst op haalbaarheid. Vanaf december 2022 worden de geselecteerde innovaties getest met lab- en gootproeven. Kansrijke innovaties worden vervolgens in juli 2023 in het veld beproefd.
Het waterschap werkt in dit project nauw samen het HWBP, zodat naast dijkversterkingsprojecten bij Zuiderzeeland in de toekomst ook het landelijk dijkversterkingsprogramma profiteert van de innovatieve erosiebestendige overgangen in dijkbekleding.

<u>Maatregelen Voldoen aan de veiligheidsnormen</u>
1. Beoordelen van de primaire keringen (2023-2035).
2. Versterken van de IJsselmeerdijk, via het Hoogwaterbeschermingsprogramma zodat deze weer aan de normen voldoet, de uitvoering is voorzien na 2025.

3. Toetsen, rapporteren en versterken van regionale en overige keringen (doorlopend), waaronder de toetsing van de regionale kering achter de Kadoelerkeersluis (2025) en de start van de verkenning van afgekeurde kunstwerken in de regionale kering achter de Kadoelerkeersluis (o.a. Gemaal Smeenge en inlaat Repelweg in 2027).

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
IJsselmeerdijk	**Waterveiligheid**	**€ 23,1 mln eigen bijdrage (planuitwerking en realisatiefase)**	**Afronding verkenningsfase: oktober 2022 Totale afronding: 2028**

Startfase verkenning	Verkenningsfase	**X** Planuitwerkingsfase	Realisatiefase	Afgerond

Kaders die van toepassing zijn

- Robuuste realisatie versterkingsopgave van het HWBP voor wat betreft IJsselmeerdijk (Kaders voor HWBP-projecten, AV 30 juni 2020);
- Duurzame versterking, rekening houdend met de kaders voor duurzaamheid (collegeplan, SER Energieakkoord, Masterplan Duurzame Energie, Ontwikkelagenda grondstoffen, Green Deal Duurzaam GWW 2.0);
- Waar mogelijk toepassen van snellere, goedkopere of slimme oplossingen (innovatie);
- Vormgeven van het participatieproces conform de toekomstige Omgevingswet.

Toelichting B&MR 2023-2026

Eind 2022 start de Planuitwerkingsfase. In de eerste fase van de planuitwerking wordt een aanbesteding gehouden voor het inkopen van de in de planuitwerking benodigde ingenieursdiensten. Na aanbesteding starten we in de eerste helft van 2023 samen met het geselecteerde bureau met de uitvoer van de benodigde onderzoeken en – in afstemming met belanghebbenden – het verder uitwerken van het ontwerp.

In 2024 verwachten we dat het ontwerp voldoende is uitgewerkt en alle onderzoeken zijn uitgevoerd om het Projectbesluit en de Project-MER in procedure te brengen. Parallel aan deze procedure doorlopen we de aanbesteding van de aannemer en stellen het plan van aanpak voor de Realisatiefase op.

We sluiten de Planuitwerkingsfase in 2025 vervolgens af met een door Gedeputeerde Staten vastgesteld Projectbesluit, een gunningsadvies voor het contracteren van een aannemer en de kredietaanvraag bij de Algemene Vergadering voor de Realisatiefase. Vervolgens start de realisatiefase van het project en vragen we een HWBP-subsidie aan voor financiering van de fase (90% subsidie, 10% eigen bijdrage).

Maatschappelijke opgaven ondersteunen

Openstaan voor gebiedsontwikkelingen en realiseren meekoppelkansen
Er is een aantal gebiedsontwikkelingen gaande waarin de dijk een belangrijke rol speelt. Om ons belang te vertegenwoordigen en het streven naar meerwaarde, sturen en denken we mee in deze ontwikkelingen. Het bepalen van de rollen, belangen en inzet vindt in de opstartfase plaats, als ook in latere fases van het project. Om tot goede resultaten te komen, waarbij kansen ook werkelijk een kans krijgen, is een goede samenwerking onontbeerlijk. Daarom worden heldere afspraken gemaakt over bijvoorbeeld opdrachtgeverschap, regie en communicatie. Ook een goede interne (waterschap) aansluiting met de betrokken afdelingen, bijvoorbeeld met de beheerafdeling, is belangrijk.

Almere Duin is een voorbeeld van een project waarbij meerdere projectfasen tegelijk lopen: de uitvoering van de dijkreconstructie van het zuidelijke deel loopt, terwijl de verkenningsfase van het noordelijke deel van de waterkering start.

In het project Oostvaardersoevers, waarin zeven partners samenwerken, wordt nu gewerkt aan de verdere onderbouwing voor de afweging van het voorkeursalternatief. Hierna start in 2023 de Planuitwerkingsfase. Ook wordt gebouwd aan een nieuwe organisatiestructuur voor dit project zodat het beter past bij de komende projectfase.

Voor de ontwikkeling van Almere Pampus en ook "Waterfront Lelystad" vinden momenteel de eerste verkenningen en gesprekken plaats. Daarmee krijgen we een goed beeld hoe de ruimtelijke ontwikkelingen en de belangen van het waterschap elkaar raken.

Voor het project Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) zijn de geplande uitgaven nu doorgeschoven naar 2024. Voor de provincie is dit een belangrijk project en krijgt hoge prioriteit. Uit de uitspraak van de Raad van State van 21 september 2022 volgt dat het plan mag doorgaan. Het waterschap zal zijn aandeel leveren in het projectteam, omdat de golfbreker ook de functie van primaire waterkering krijgt.

In 2023 worden maatregelen voor versterking van de biodiversiteit op waterkeringen verder verkend. Een groot deel van de pachtcontracten loopt af. Hierbij wordt gezamenlijk de doelstelling van meer biodiversiteit op de dijken verder uitgewerkt. In 2023 worden beheermaatregelen gericht op het versterken van de biodiversiteit opgenomen in het bestek voor de waterkeringen Oostelijk Flevoland. Op welke locaties biodivers maaibeheer wordt opgenomen in de maaibestekken wordt nog bepaald.

<u>Maatregelen Maatschappelijke opgaven ondersteunen</u>

1. Verkennen – en indien mogelijk – realiseren van meekoppelkansen (gelijktijdig uitvoerbare initiatieven van burgers en bedrijven bij grootschalig onderhoud of versterking van een kering (doorlopend); bijv. bij de versterking van de IJsselmeerdijk (vooroevers).
2. Openstaan voor maatschappelijke initiatieven van anderen die, waar mogelijk, uitvoering kunnen krijgen op keringen (doorlopend) bijvoorbeeld Almere Duin, Maritieme Servicehaven Flevoland.
3. Bevorderen van de biodiversiteit door onder andere aangepast onderhoud of het inzaaien van andere kruiden/grasmengsels (doorlopend).
4. Bijdragen aan een energieneutraal waterschap, bijvoorbeeld door de inzet van geëlektrificeerd materieel bij beheer en onderhoud en de aanleg van zonnepanelen op keringen (doorlopend).

2.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Waterveiligheid verbonden zijn.

Tabel 2.1 Netto lasten programma Waterveiligheid (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2021	7,2
Begroting 2022	8,1
Begroting 2023	7,5
Raming 2024	7,4
Raming 2025	7,4
Raming 2026	7,9

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2023-2026 ten opzichte van het basisjaar 2022 inzichtelijk gemaakt. Het totaal van de netto lasten van het programma Waterveiligheid komt ten laste van de watersysteemtaak.

Tabel 2.2 Mutaties netto lasten programma Waterveiligheid jaren 2023-2026 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten basisjaar 2022	8,1	8,1	8,1	8,1
Beoordeling primaire keringen	- 0,3	- 0,3	- 0,6	- 0,6
Bijstelling HWBP solidariteitsbijdrage	0,1	- 0,1	- 0,1	0,2
Actualisatie meerjaren onderhoudsplannen	0,0	0,0	- 0,1	- 0,1
Agenda biodiversiteit	0,0	0,1	0,1	0,1
Mutatie kapitaallasten	0,0	0,0	0,1	0,1
Actualisatie salarisverdeling	- 0,7	- 0,7	- 0,7	- 0,7
Inflatie- en loonontwikkeling	0,2	0,4	0,6	0,9
Diversen	0,1	- 0,1	0,0	- 0,1
Netto programmalasten	**7,5**	**7,4**	**7,4**	**7,9**

Investeringen

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Kadernota 2023-2026. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 2.4 bevat de investeringen die in 2023 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2023) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.[1]

Tabel 2.3 Investeringsuitgaven van het programma Waterveiligheid (bedragen in miljoenen euro's)

Investeringen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Reguliere investeringen	0,1	0,4	0,4	0,2

[1] Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

Speciale investeringen	0,6	0,4	2,3	6,5
Totaal investeringsuitgaven	**0,8**	**0,8**	**2,7**	**6,7**

Tabel 2.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2023 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	**Regulier / Speciaal**
Draineren dijken '23 en '24	Regulier
Dijkversterking kunstwerken Noordoostpolder	Regulier
Totaal te verlenen kredieten in 2023	**380**

3. Programma Voldoende en gezond water

3.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We zorgen voor een robuust watersysteem dat past bij de gebruiksfuncties. Met goede leefomstandigheden voor inheemse flora en fauna en dat bestand is tegen extreem weer. De fysische chemische toestand ondersteunt de ecologie en de gebruiksfuncties.

Tactische doelen Voldoende en gezond water

- Beheren en onderhouden: Het watersysteem verkeert in een goede staat en het beheer ervan is afgestemd op de functionele eisen, op de waterkwaliteitsdoelen en op onze ambities over biodiversiteit.
- Voorkomen van wateroverlast en watertekort: Bij de inrichting van het watersysteem is geanticipeerd op de gevolgen van bodemdaling en klimaatverandering.
- Waterkwaliteit verbeteren: Het watersysteem in het beheergebied voldoet, binnen de mogelijkheden van het waterschap, aan de geldende waterkwaliteits- en functionele doelstellingen.

3.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheren en onderhouden

Onderzoek voor het opstellen van baggernorm voor waterkwaliteit is gestart
De voorbereiding voor het opstellen van een norm voor waterbodems is gestart. Dit zodat in de toekomst na het baggeren de nalevering van meststoffen uit de bagger niet meer de grootste bron van meststoffen is. De komende jaren wordt hiervoor in een aantal stedelijke gebieden onderzoek gedaan.

Het waterschap bestrijdt exoten waar dit nodig is voor de waterschapstaak
Voor de omgang met invasieve exoten stelde het waterschap een exotenaanpak op. Het waterschap zet zich actief in om invasieve exoten terug te dringen. We pakken de soorten aan waar het waterschap last ervaart of last zal ervaren wanneer de soort zich uitbreidt. Dit doen we in water en op land in eigendom of beheer van het waterschap. Zodat we onze waterschapstaken goed kunnen uitvoeren.

Versterking van biodiversiteit en klimaataanpak als onderdeel van de bestekken
Voor landelijk en stedelijk waterbeheer worden in diverse maaibestekken biodiversiteitsmaatregelen opgenomen. Klepelen wordt op sommige taluds vervangen door maaien en ruimen, wat minder belastend is voor de biodiversiteit. Zo doen we elk jaar meer ervaring op in de uitvoering. Het streven is om in 2023 de locaties waar biodiversiteitsmaatregelen worden uitgevoerd zichtbaar te maken via een werkkaart. Ook worden in de komende jaren meer klimaatmaatregelen opgenomen in de bestekken. Zo wordt vanaf 2023 gewerkt met een elektrische kraan op de vrachtwagen die zorgt voor het opruimen en afvoeren van maaisel en andere materialen.

Waterschap geeft inzicht in de werkzaamheden
We werken vanuit waterbeheer in het stedelijke gebied aan waterbewustzijn. We stellen vanaf 2022-2023 digitale kaarten beschikbaar waarop we ons werk zichtbaar maken naar de omgeving. Ook maken we infographic-video's waarin we het waterschapswerk in de stad uitleggen. We communiceren hierover via social media en informatiebrieven tijdens het onderhoud.

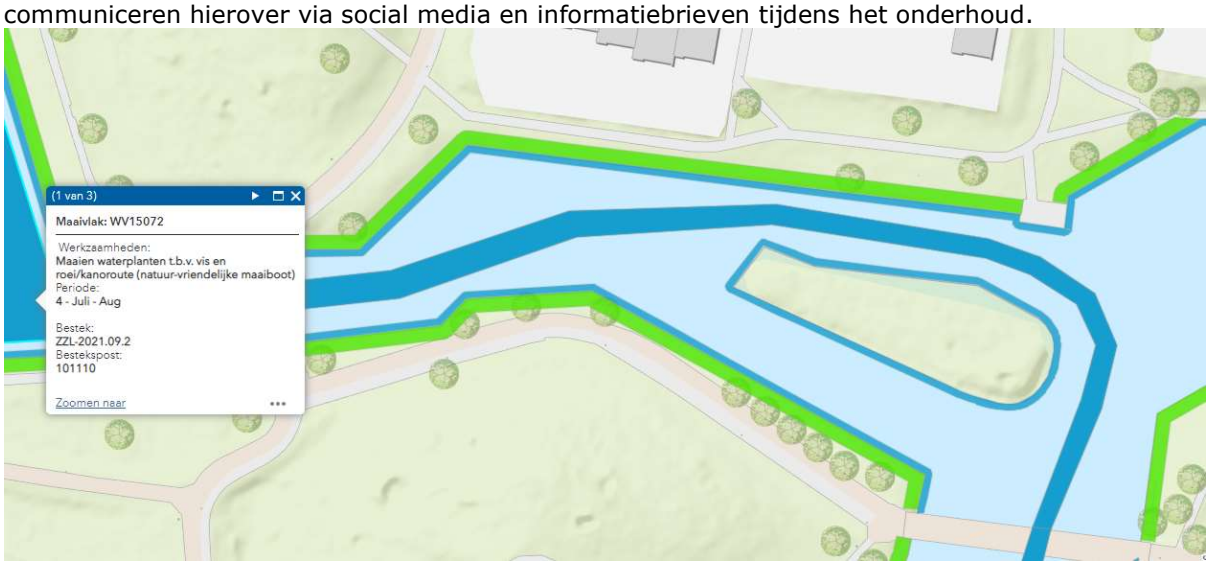

Vanaf 2023 actualiseren we de beheerovereenkomsten met de gemeenten
We starten met het actualiseren van beheerovereenkomsten met de gemeenten. We stemmen af over bestaande en nieuwe beleidsdoelen en uitgangspunten rondom het waterbeheer in de stad. Hierin worden ook de kansen voor ontwikkeling van de biodiversiteit opgenomen.

Beheer stedelijk gebied krijgt in 2023 volop aandacht
We zijn blijvend in gesprek met de omgeving rondom beheer en onderhoud in de stedelijke gebieden. In 2023 gaan we verder met het verkennen van samenwerkingskansen en benutten koppelkansen. Zo verbeteren we de kwaliteit van het beheer en onderhoud en het resultaat. Voorbeeld hiervan is Zeewolde waar we meeliften bij werkzaamheden van de gemeente. De gemeente neemt het aanpassen van de beschoeiingen en natuurlijker maken van de oevers mee in haar werk. Het onderhoud wordt hierdoor integraal uitgevoerd en dit bespaart kosten.

<u>Maatregelen Beheren en onderhouden</u>

1. Beheren en onderhouden van het watersysteem: de watergangen, de gemalen en de kunstwerken (doorlopend).
2. Renoveren en de verduurzamen van gemaal Vissering (2023) en renoveren gemaal Smeenge (2025).
3. Actualiseren van peilbesluiten (doorlopend), bijvoorbeeld het peilbesluit Bovenwater/Hollandse Hout (2023).
4. Vertalen van de doelen voor biodiversiteit naar het regulier beheer en onderhoud van het watersysteem (2027), bijvoorbeeld ondersteuning van de pilot slootkantbeheer, het aanpassen van het maaibeheer om de ecologische impact te vergroten en het aanleggen van faunapassages in duikers (voor bijvoorbeeld otters) waar dit mogelijk is.
5. Ontwikkelen van een norm om te beoordelen of waterbodems te voedselrijk zijn (2027).
6. Terugdringen van invasieve exoten om ongewenste effecten op het watersysteem en de waterkeringen te beperken (doorlopend).

Voorkomen van wateroverlast en -tekort: Nu samenwerken voor de toekomst!
Beheer van de waterkwantiteit is één van de kerntaken van het waterschap. De laatste jaren is de omgeving waarin het beheer zich afspeelt sterk en snel verandert. Het veranderende klimaat leidt tot meer en langere perioden van grote droogte, zwaardere buien zorgen voor lokale en regionale wateroverlast. De grote vraag naar woningen legt druk op de beschikbare ruimte en heeft ook gevolgen voor het watersysteem. Daarnaast is op diverse plaatsen in het beheergebied sprake van bodemdaling. Het waterschap is daarom nauw betrokken bij het gebiedsproces bodemdaling Flevoland. Binnen dit proces wordt met meerdere stakeholders onderzocht welke kansen bestaan binnen bodemdalingsgebieden.

Het watersysteem is robuust, maar loopt door al deze veranderingen in de omgeving tegen grenzen aan. De komende jaren staat het waterschap voor fundamentele keuzes: hoe kan het watersysteem binnen de snelle veranderingen het meest optimaal worden beheerd en waar nodig aangepast?

Het waterschap kan die keuzes niet alleen maken. Samenwerken met provincie, natuurorganisaties, belangenorganisaties, gebruikers in de dagelijkse praktijk en gemeenten is essentieel. Maar niet alleen regionale partners zijn belangrijk voor de samenwerking, ook op landelijk niveau is veel in beweging. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) richt zich op transities in het landelijk gebied. Daarnaast geeft de landelijke Beleidstafel Wateroverlast adviezen om zo goed mogelijk te zijn voorbereid op perioden van extreme neerslag.
Ook adviseert men landelijk om kritisch het huidige normeringsstelsel wateroverlast te bekijken. Om zo voorbereid te zijn op boven-normatieve weersomstandigheden; extreme weersomstandigheden waarop het huidige watersysteem niet is berekend.

Het waterschap werkt aan technische en organisatorische maatregelen om het watersysteem zo duurzaam mogelijk voor te bereiden op de toekomst.

Inzicht in en informatie over grondwater
Het waterschap gaat in 2023 de gegevens van het grondwatermeetnet dat in 2022 is aangelegd nader analyseren. De resultaten helpen het waterschap om beter inzicht in het ondiepe grondwater te krijgen en ondersteunen bij het nemen van beheermaatregelen.

Uitkomsten waterbeschikbaarheid
Voor de verkiezingen maakt het bestuur een aantal belangrijke keuzes over waterbeschikbaarheid. Daarna werken we deze keuzes verder uit en vervolgens zetten we verdere stappen in het anticiperen op de toekomstige waterbeschikbaarheid.

Werken aan de bouwstenen voor de watersysteemtoets
2023 staat ook in het teken van de voorbereiding van de watersysteemtoetsing 2024. In 2023 worden diverse bouwstenen voor de watersysteemtoetsing opgeleverd. Het gaat onder andere om een nieuwe bodemdalingsprognose en de overstap naar D-Hydro (het computermodel om te rekenen aan het watersysteem). Het waterschap voert in 2023 een pre-watersysteemtoets uit en heeft daarmee een indicatie van de toekomstbestendigheid van het watersysteem. Deze uitkomsten zijn ook belangrijk voor de provincie met het oog op de evaluatie van de wateroverlastnormering.

Compensatie verharding vraagt om een integrale aanpak
Stadsuitbreiding leidt tot een sterke toename van het verhard oppervlak. De afvoer van het verhard oppervlak leidt tot een extra belasting van het watersysteem. In 2023 wordt het bestaande beleid Compensatie verharding geëvalueerd en aangepast op toekomstige ontwikkelingen. Het waterschap doet dat in nauw overleg met de gemeenten.

Maatregelen Voorkomen van wateroverlast en tekort

1. Realiseren van een nieuw grondwatermeetnet (2022).
2. Uitvoeren van een watersysteemtoetsing (waarin we toetsen aan de normen voor wateroverlast) en een brede knelpuntenanalyse (waarin we ook kijken naar drooglegging) (uiterlijk in 2024).
3. Besluitvorming over maatregelen in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord (uiterlijk 2023).
4. Onderzoeken van de mogelijkheden om het peilbeheer in de Noordoostpolder te optimaliseren, in samenhang met het onderdeel over voldoende water van de Energiestrategie (2023).
5. Actualiseren van het beleid 'compensatie verharding' zodat het aansluit bij de gevolgen van klimaatverandering en ruimte biedt voor nieuwe technische mogelijkheden (2023).
6. Afronden van het project Waterbeschikbaarheid (2023), dat inzicht geeft in de toekomstige waterbeschikbaarheid, rekening houdend met de gevolgen van klimaatverandering.

Waterkwaliteit verbeteren
Uitvoering van maatregelen Kaderrichtlijn Water (KRW) ligt op schema
In de periode 2022 tot en met 2027 voert het waterschap vier maatregelen uit in het KRW-maatregelenpakket.

- Vispassages bij vier stuwen: hierbij wordt gebruik gemaakt van subsidie uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De aanleg van de vispassages is voorzien voor de periode 2023-2024.
- Vispasseerbaar maken gemaal de Blocq van Kuffeler: dat is nodig om de intrekmogelijkheden van vis uit het Markermeer te verbeteren. De voorbereiding is nog niet gestart. De realisatie is afhankelijk van de besluitvorming over het project Oostvaardersoevers. Vanuit oogpunt van de KRW moet de vispassage uiterlijk eind 2027 gereed zijn.
- Verplaatsen karpers Stobbentocht: in de Stobbentocht zit veel karper. Dit is van negatieve invloed op waterkwaliteit en het KRW-toestandsoordeel. Het streven is de karper in de periode eind 2022 - begin 2023 te verplaatsen. Het waterschap monitort het langetermijneffect op de visstand. Hiermee bepalen we de effectiviteit van de ingreep en of het huidige KRW-doel voor vis in deze tocht (blijvend) haalbaar is.
- Onderzoek en aanpak gecreosoteerde oevers Noordoostpolder: de prioritaire stof fluorantheen overschrijdt de norm in grote delen van de Noordoostpolder. De gecreosoteerde oeverbeschoeiing is hiervan vrijwel zeker de bron. Eind 2022 neemt de Algemene Vergadering een besluit over het te volgen scenario. Afhankelijk van het besluit wordt in 2023 begonnen met de voorbereidingen voor de te nemen maatregelen.

In het stedelijk gebied wordt extra ingezet op monitoring van waterkwaliteit
De komende jaren wordt extra ingezet op monitoring van de waterkwaliteit in het stedelijk gebied. Dit doen we om een beter beeld te krijgen van het functioneren van het watersysteem en om het effect van genomen maatregelen te evalueren. Daarnaast worden maatregelen uitgevoerd zoals afgesproken in de doelen overige wateren.

Waterschap blijft inzetten op verminderen van agrarische emissies
Via het Actieplan Bodem en Water Flevoland werkt het waterschap samen met de agrarische sector en de provincie aan het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit. Dit doen we met maatregelen die de emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar het oppervlaktewater verminderen. In Oostelijk Flevoland loopt een pilot om agrariërs bewust te maken van de benutting van de stikstof op hun percelen. De bedoeling is om de stikstofbalans beter in evenwicht krijgen op een manier die zowel gunstig is voor de agrarische productie als de waterkwaliteit. Door diverse politieke ontwikkelingen (zoals de stikstofaanpak) kwam het draagvlak bij de agrarische sector voor samenwerking onder druk te staan. Dit hebben wij ook in Zuidelijk Flevoland ervaren. Rondom de Roerdomptocht is een vergelijkbare pilot opgestart. In de zomer zou er een startbijeenkomst plaatsvinden, maar deze is helaas niet doorgegaan. Agrariërs hebben momenteel géén belangstelling om aan deze pilot deel te nemen. Wij doen ons best om draagvlak bij agrariërs voor deze pilot te krijgen, ondanks de stikstofcrisis. We onderzoeken of het zinvol is een vergelijkbare gebiedsgerichte pilot in 2023 ook in de Noordoostpolder te starten.

Verschillende nieuwe projecten zijn in voorbereiding, allen met het oog op het verminderen dan wel voorkomen van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen vanaf het perceel en het erf naar het oppervlaktewater en het vergroten van de biodiversiteit (aangepast slootkantenbeheer, waarbij integraal zowel de biodiversiteit, bodemkwaliteit als de waterkwaliteit verbetert). Landelijk volgen we de ontwikkelingen van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) dat, met een vertraging van twee jaar, in 2023 van start gaat.

Meer inzicht in waterkwaliteit door de inzet van nieuwe meettechnieken
Als het gaat om gezond en natuurlijk water zijn data en informatie cruciaal om de juiste maatregelen te treffen. Het meten van de waterkwaliteit is volop in ontwikkeling. Opkomende (milieuvreemde) stoffen vragen om nieuwe meettechnieken. e-DNA onderzoek (bijvoorbeeld voor de opsporing van muskusratten), sensormonitoring en ecotoxicologisch onderzoek doen hun intrede in de meetpraktijk.
Er komen steeds meer sensoren, die een sneller en online beeld kunnen geven van de toestand van ons watersysteem. Bij de inzet van deze nieuwe meettechnieken werken we samen met de andere Waterkracht-waterschappen in ons laboratorium Aqualysis.

Waterschap speurt naar bronnen van 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' en ontwikkelt meetmethode
In Lelystad loopt een onderzoek naar Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in het inkomende afvalwater van de afvalwaterzuivering. Als vervolg hierop wordt bovenstrooms verder gemeten, om zo duidelijk mogelijk de bronnen van ZZS in beeld te krijgen. Deze informatie is onder meer nodig bij vergunningsaanvragen onder de nieuwe Omgevingswet. Het streven is een meetmethode voor ZZS te ontwikkelen die ook bij de andere AWZI's in ons beheergebied toegepast kan worden.
Daarnaast loopt tot halverwege 2023 een onderzoek door de STOWA naar de bronnen van (precursors van) PFAS in het inkomende afvalwater van de afvalwaterzuivering van Lelystad.

<u>Maatregelen Waterkwaliteit verbeteren</u>

1. Uitvoeren van alle voor de KRW verplichte maatregelen (2027):
    - versneld aanleggen van vispassages bij stuwen (2024), waarvan vier vispassages voor de KRW,
    - vispasseerbaar maken van gemaal de Blocq van Kuffeler (2027),
    - verplaatsen van de karpers uit de Stobbentocht (2027),

- onderzoeken en waar nodig vervangen van gecreosoteerde oevers in de Noordoostpolder (start uitvoering 2023).

2. Uitvoeren van maatregelen (onderzoek, uitvoering en beheer) m.b.t. 'overige wateren' en monitoren en evalueren of daarmee het doel bereikt wordt (2027).
3. Uitvoeren van het Actieplan Bodem en Water samen met de agrarische sector en de provincie (2027).
4. Uitvoeren van de vervolgaanpak nieuwe stoffen (2027).
5. Vaststellen van de beleidsregel grondwateronttrekkingen en infiltraties (2022).

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
Renovatie en verduurzaming gemaal Vissering	**Voldoende en gezond water**	**Krediet in € 9.439.000 (netto)**	**2019 - 2022**

Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	X Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / Doelstellingen:

1. Garanderen beschikbaarheid en betrouwbaarheid gemaal voor de komende 40 jaar.
2. Reduceren energieverbruik en CO2 uitstoot.
3. Verlagen levenscycluskosten.
4. Assets van het waterschap beschikbaar stellen (ter bevordering van de energietransitie).
5. Zelfvoorzienend voor wat betreft energie (exclusief pompsysteem).
6. Bewustzijn en enthousiasme creëren over de taken van Waterschap Zuiderzeeland.
7. Realiseren van een vismigratiesysteem.

Toelichting B&MR 2023-2026

De verwachting is dat eind 2022 het project technisch wordt opgeleverd en in februari 2023 vindt een eindbespreking met de Algemene Vergadering plaats.

Voor de invulling van de stelpost 'energieneutraal gemaal exclusief pompsysteem' ligt er een uitgewerkt plan om te investeren in twee zonneweides rondom het gemaal. Alle voorwaarden zijn gecreëerd om hierin te kunnen investeren.
Alleen zorgen de marktontwikkelingen (prijs van de zonnepanelen en leveringstermijnen) ervoor dat de zonneweides niet binnen dit project kunnen worden gerealiseerd. Daarom wordt dit 'on hold' gezet en er vindt herijking plaats tijdens de begrotingsperiode 2023-2026. Bij de oplevering van dit project wordt u hier verder over geïnformeerd.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
Maatregelen bodemdalingsgebied Zuidwest Emmeloord	**Voldoende en gezond water**	**€1.440.000**	**2018-2022**

Onderzoeksfase	X Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:

Reduceren wateropgave in bodemdalingsgebied Zuidwest Emmeloord door het nemen van kosteneffectieve optimalisatiemaatregelen.

1. Verbreden Vliegtuig d-tocht.
2. Realiseren voortstuwerpakket.
3. Indienen verzoek tot partiële normverlaging bij provincie Flevoland.

Toelichting B&MR 2023-2026

1. Verbreden Vliegtuig-d-tocht

Het waterschap trof in 2021 alternatieve maatregelen omdat verbreding van de Vliegtuig-dtocht praktisch niet mogelijk is. In de eerste helft van 2022 onderzocht het waterschap of de maatregelen een goed alternatief zijn voor de verbreding van de Vliegtuig-d-tocht. Hierover wordt eind 2022 of begin 2023 gerapporteerd en ook wordt de Algemene Vergadering gevraagd om daar een besluit over te nemen. In 2023 blijven we het watersysteem in en rondom de Vliegtuigd-tocht monitoren.

2. Voortstuwerspakket

Het voortstuwerspakket maakt deel uit van een groter pakket aan maatregelen voortgekomen uit het gebiedsproces bodemdaling. Het voortstuwerspakket bestaat uit de aanleg van twee voortstuwers (Johannes Posttocht en Hannie Schafttocht) en een pompinstallatie (Zuider d-tocht). Op dit moment is het lastig te voorspellen waar we in 2023 staan. Er spelen diverse onzekerheden rondom het project, zoals een sterk verhoogde kostenraming en lopende bezwaarprocedures. Begin 2023 besluit de Algemene Vergadering over het vervolg.

3. Partiële normverlaging

Het waterschap is in 2023 nauw betrokken bij de evaluatie van het normstelsel wateroverlast door de provincie en zorgt ervoor dat de situatie in Zuidwest Emmeloord hierin goed wordt betrokken en betrekt dit ook in het gebiedsproces bodemdaling.

3.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Voldoende en gezond water verbonden zijn.

Tabel 3.1 Netto lasten programma Voldoende en gezond water (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2021	25,6
Begroting 2022	24,1
Begroting 2023	26,3
Raming 2024	30,5
Raming 2025	29,9
Raming 2026	31,1

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2023-2026 ten opzichte van het basisjaar 2022 inzichtelijk gemaakt. Het totaal van de netto lasten van het programma Voldoende en gezond water komt ten laste van de watersysteemtaak.

Tabel 3.2 Mutaties netto lasten programma Voldoende en gezond water jaren 2023-2026 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten basisjaar 2022	24,1	24,1	24,1	24,1
Actualisatie meerjaren onderhoudsplannen	0,7	0,2	0,6	0,5
Actieplan bodem en water	0,1	0,1	0,1	0,1
Besparing door renovatie gemaal Vissering	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Doelgroepenbenadering	- 0,1	- 0,2	- 0,2	- 0,2
Implementatie grondwatermeetnet	0,2	0,2	0,2	0,2
Agenda biodiversiteit	0,0	0,1	0,1	0,1
Pilots klimaataanpak	0,1	0,1	0,1	0,1

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Energiestrategie	0,1	-	-	-
Omgevingsbewust beheer en onderhoud	0,1	0,1	0,1	0,1
Toekomstige oeverconstructie	-	- 0,1	- 0,2	0,0
GR Aqualysis deelnemersbijdrage	0,2	0,2	0,2	0,3
Garantstelling overcommitering POP3 gelden	-	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Mutatie kapitaallasten	0,4	0,3	0,4	0,8
Actualisatie salarisverdeling	- 0,6	- 0,7	- 0,7	- 0,7
Autonome ontwikkelingen	0,1	0,1	0,1	0,1
Ontwikkeling energieprijzen	0,2	4,5	2,9	2,8
Inflatie- en loonontwikkeling	0,9	1,7	2,3	3,1
Diversen	- 0,1	0,0	0,0	- 0,1
Netto programmalasten	**26,3**	**30,5**	**29,9**	**31,1**

Investeringen

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Voorjaarsnota 2023-2026. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 3.4 bevat de investeringen die in 2023 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2023) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.[2]

Tabel 3.3 Investeringsuitgaven programma Voldoende en gezond water (bedragen in miljoenen euro's)

Investeringen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Reguliere investeringen	1,6	2,0	7,5	2,7
Speciale investeringen	0,6	1,2	-	-
Totaal investeringsuitgaven	**2,2**	**3,2**	**7,5**	**2,7**

Tabel 3.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2023 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Hevel Urk en Kadoelen leidingen amoveren	Regulier
Vispassages 2023	Regulier
Vispassages 2024	Regulier
Pomp Toppad Urk	Regulier
Renovatie gemaal Nulderpad	Regulier

[2] Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Renovatie Smeenge	Regulier
Gemaal Lovink: Bouwkundige renovatie onderbouw	Regulier
Vervangen pomp Kadoelen (OP-4115)	Regulier
2G-Uitbreiding PLC hardware software bemaling	Regulier
Grondaankoop vliegtuig-D-tocht	Speciaal
Totaal te verlenen kredieten in 2023	**7.481**

4. Programma Schoon, gezuiverd water

4.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We dragen bij aan een gezonde leefomgeving door afvalwater van huishoudens en bedrijven naar onze zuiveringen te transporteren en schoon te maken.

Tactische doelen Schoon, gezuiverd water

- Beheren en onderhouden: Het afvalwatersysteem verkeert in goede staat en levert schoon effluent.
- Kosten eerlijk verdelen: De kosten voor de verwerking van afvalwater zijn eerlijker verdeeld doordat de totale discrepantie zo snel mogelijk is teruggebracht tot maximaal 15%.
- Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen: Het afvalwatersysteem heeft voldoende capaciteit om de groei van het afvalwateraanbod op te vangen en de juiste zuiveringsmethoden om microverontreinigingen te verwijderen.
- Circulariteit vergroten en klimaatimpact verkleinen: Het afvalwatersysteem is circulair en klimaatneutraal.

4.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheren en onderhouden

Gezamenlijk invulling geven aan Assetmanagement
We zorgen meer en meer dat het beheer en de onderhoudsinspanningen in samenhang met de benodigde aanpassingen (renovatie, vervangingen en uitbreidingen) samen lopen.

Het beheer en onderhoud van onze assets vraagt zeker in de komende periode, vanwege diverse ruimtelijke ontwikkelingen, om de nodige aandacht. Willen we de waarde van onze (strategische) assets en doelstellingen realiseren dan is meer en meer afstemming en overleg gewenst met onder andere gemeenten.

Om een gedegen inzicht te hebben in het functioneren en de staat van de persleidingen voeren we "slimme” metingen uit in aanvulling op het analyseren van zowel modelberekeningen (wat zouden we verwachten) versus meten en monitoring (wat presteren de persleidingen).

Om de kansen voor biodiversiteit te vergroten, wordt het aspect biodiversiteit in het afwegingskader van de investeringsvoorstellen voor gebouwen en inrichtingen verder uitgewerkt.

COVID-19 onderzoek in afvalwater gaat door (Big Brown Data)
In 2021 startte een meerjarige samenwerking met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor onderzoek van afvalwater. Vanaf 2022 tot eind 2025 bemonsteren we om de dag onze zuiveringen op COVID-19. Deze monsters leveren we aan het RIVM voor de opsporing van virusrestanten. Deze monitoring is een goede graadmeter gebleken voor de verspreiding van het coronavirus. Door de COVID-19-uitbraak is er extra aandacht voor de mogelijkheden om met metingen op zuiveringen graadmeters voor de volksgezondheid te ontwikkelen. Naar verwachting komt er in de komende jaren meer aandacht voor (de effecten en verspreiding van) pathogenen en antibioticaresistentie (big brown data).

Consequenties huidige crises op programma Schoon, gezuiverd water
Als gevolg van de opgelegde sancties in relatie tot de oorlog in Oekraïne en de droogte van de afgelopen periode (aanvoer per water)zien we dat er een grondstoffentekort is ontstaan bij de chemicaliënleveranciers. Prijsverhogingen kunnen hierop volgen en de beschikbaarheid van chemicaliën staan onder druk. Nauwlettend zullen we de ontwikkelingen monitoren en daarop tijdig anticiperen.

De oorlog in Oekraïne en de daaruit voorkomende onzekerheden op de energiemarkt geven een veranderend perspectief. Deze onzekerheid uit zich in discussies over energiecontracten, leveringszekerheid en prijsontwikkeling. Hierdoor komen maatregelen om energie te besparen of te produceren in een ander licht te staan. Hierbij is het belangrijk te beseffen dat "het morgen geheel anders kans zijn".

Als gevolg van de huidige economische situatie en hoge brandstofprijzen, zien we veranderingen in het aanbod aan afvalwater. Ook de droge zomer, het besef dat we minder drinkwater moeten gebruiken voor ons dagelijks leven, kan gevolgen hebben.

Maatregelen Beheren en onderhouden
1. Beheren en onderhouden van bestaande installaties en zuiveringen en rioolgemalen (doorlopend).
2. Uitvoeren van herstelwerkzaamheden aan bestaande persleidingen op basis van slimme inspecties (doorlopend).

Kosten eerlijk verdelen

Aanpak van Discrepantie voor meer inzicht in het functioneren van het afvalwatersysteem

In 2021 stelde de Algemene Vergadering het kader en de koers voor discrepantie vast. Eind 2022 wordt een beeldvormende behandeling met de Algemene Vergadering voorbereid, zoals besloten tijdens de vaststelling van de kaders en koers. Voor de zomer van 2022 waren er twee (risicoleiderschap) sessies met de betrokken heemraden en de organisatie.

De focus bij de aanpak van discrepantie ligt op het doorzetten van gevelcontroles en toezicht. Daarnaast wordt er extra energie gezet op de samenwerking met GBLT en de omgevingsdienst. In overleg met GBLT worden de procedures specifieker gemaakt ten behoeve van het uitwisselen van gegevens en werken we op basis van ervaringen naar een blauwdruk voor een gezamenlijke aanpak van discrepantie.
De focus ligt op de zuivering Tollebeek (gebied Urk). In het bestuursakkoord afvalwater Urk is een volgende stap gezet door o.a. het opnemen van een training voor het beoordelen van het functioneren van vetafscheiders.

Vanuit het programma Discrepantie blijven we zowel ambtelijk als bestuurlijk actief om de discrepantie op een acceptabel niveau te krijgen.
Op basis van het vastgestelde kader en de koers is een plan van aanpak opgesteld om meer specifiek de activiteiten in beeld te brengen. Afzonderlijk voor communicatie is een communicatieaanpak opgesteld en vanaf het najaar 2022 gaan we nadrukkelijker over discrepantie communiceren.

Om goed te kunnen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen zijn en worden er in de komende periode meerdere bestuursakkoorden opgesteld. Naast afspraken over het transport en zuivering maken we in dergelijke bestuursakkoorden ook nadere afspraken over discrepantie. De gemeente is namelijk vanuit zijn rol als opdrachtgever naar de omgevingsdienst en vanuit zijn economische banden met het bedrijfsleven een belangrijke partner bij het proces om meer grip te krijgen op discrepantie.

Samenwerking vanuit brede blik op afvalwater met externe partners
In aanvulling op de diverse veldwerkzaamheden ligt de focus de komende periode ook op het verbeteren van de samenwerking met GBLT en de omgevingsdienst. Wat we meer en meer zien is dat ook vanuit het beleidskader bedrijfsafvalwater we deze partners nodig hebben. Om meer grip te krijgen op opkomende stoffen, indirecte lozingen (en ook discrepantie) is voor VTH extra budget beschikbaar gekomen n.a.v. de evaluatie eind 2021 van zicht op waterkwaliteit.

Op basis van in beeld gebrachte verbeterpunten vinden op dit moment gesprekken plaats met GBLT en de omgevingsdienst om de samenwerking te verbeteren. Met de omgevingsdienst hebben we het onder andere over de manier waarop we met elkaar een beter beeld kunnen krijgen over de zogenaamde indirecte lozingen.

Afvalwater visverwerking en discrepantie bij Tollebeek
Om de discrepantie bij de zuivering Tollebeek op te lossen willen we samen met de visverwerkende industrie afspraken maken over de verwerking van het afvalwater. Hierdoor kunnen we aan de ene kant invulling geven aan het aanhaken van bedrijfsafvalwater (beperken van het aantal voorzuiveringen) en aan de andere kant krijgen we zo meer grip op discrepantie.

Op dit moment zijn we met meerdere partijen (Provincie, Waterschap, Vitens, Gemeente en Visverwerkende industrie) vanuit een gebiedsbenadering in gesprek om (afval)water vraagstukken integraal aan te kunnen pakken.

Maatregelen Kosten eerlijk verdelen
1. Uitvoeren van metingen en extra monitoring in gebieden met de hoogste discrepantie (doorlopend).
2. Versterken van de externe samenwerking met de belastinginner (GBLT), de omgevingsdienst en de gemeenten (doorlopend).
3. Communiceren over de acties die we gaan ondernemen om de discrepantie terug te brengen en het gesprek aangaan met provincie, gemeenten en bedrijfsmatige lozers in ons beheergebied (doorlopend).

Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen

Integrale afvalwateraanpak (Beheer, Groei en Ontwikkelingen)
In 2022 actualiseren we de integrale afvalwaterstrategie. Hierbij komen onder andere vraagstukken aan de orde die gaan over capaciteit, ontwikkelingen afvalwateraanbod en duurzaamheid (klimaatneutraliteit, groengas). Op alle zuiveringen zijn de komende jaren renovaties en revisies aan de orde en mogelijk uitbreidingen.

Met de gemeenten Urk, Almere en Zeewolde vinden momenteel gesprekken plaats over het transportsysteem. De afspraken met de gemeente Urk zijn inmiddels opgenomen in een vastgesteld afvalwaterakkoord. Op basis van onze integrale afvalwatervisie en de afstemming met de gemeenten leggen we ook voor de andere de onderlinge afspraken vast in bestuursakkoorden. Uiterlijk in 2027 willen we met alle gemeenten afspraken hebben gemaakt.

De samenwerking met de gemeenten wordt planmatig verder versterkt via afstemming tussen onder andere het Waterbeheerprogramma en de Afvalwaterplannen van de gemeenten. Met de gemeente Almere stelden we indertijd een Waterplan op, met de gemeente Noordoostpolder een Watertakenplan en de andere gemeenten zijn of hebben hun gemeentelijke rioleringsplannen geactualiseerd. Met name voor Almere en Noordoostpolder zullen we op grond van een snelle evaluatie van de huidige stand van zaken een actualisatie c.q. vernieuwing van het Waterplan Almere en het Watertakenplan Noordoostpolder gaan oppakken.

Samen maken we (Afvalwater) Flevoland
De afgelopen jaren is een groei van de vuillast te zien. De verwachting is dat deze groei doorzet. Dit is gebaseerd op de geprogrammeerde woningbouw in Almere, de groei van bedrijvigheid in de polder en de Rijksopgave van 100.000 woningen in Flevoland die op korte termijn uitgewerkt gaat worden per gemeente. Deze groei vraagt om aanpassingen aan het transportsysteem en aan verschillende zuiveringen. De veranderende omgeving heeft invloed op zowel het transportsysteem als de zuiveringsinstallaties.

Het vraagt om verbetering en uitbreiding van het huidige transportsysteem. Sinds een paar jaar zijn we begonnen om de belangrijkste transportleidingen te inspecteren en waar nodig te renoveren. Hiermee gaan we de komende jaren door. Uit deze inspecties kwam naar voren dat een transportleiding in Almere moet worden gerenoveerd. Met verschillende gemeenten zijn er gesprekken over uitbreiding van het transportsysteem vanwege uitbreidingen van wijken en bedrijfslocaties.

De grootste opgave voor de zuiveringen ligt in het gebied van de gemeente Almere en Zeewolde. Bij de ontwikkelingen zijn varianten uitgewerkt om invulling te geven aan de ambities op het gebied van slibreductie, energiebesparing, grondstoffenterugwinning en het verminderen van microverontreinigingen in het effluent. In Zeewolde ligt de kans om capaciteitsvergroting en

slibreductie te realiseren door herwinning van cellulose (invulling van de ontwikkelagenda grondstoffen). In Almere bestaat de mogelijkheid om de renovatie en capaciteitsuitbreiding te combineren met de productie van biogas, de opwaardering daarvan naar groen gas en groene CO2 en het verminderen van nutriënten en microverontreinigingen in het effluent.

Aan de andere kant zijn (vanwege andere en nieuwe eisen die we stellen aan de kwaliteit van het gezuiverde water en de manier waarop we omgaan met reststromen voor de productie van energie, grondstoffen en water) ook aanpassingen gewenst. Het groeiende inzicht in de effecten van microverontreinigingen voor het milieu betekent dat, naast bronaanpak, ook de zuiveringen moeten worden aangepast.

Om de klimaat- en duurzaamheidsdoelen te halen worden de vijf zuiveringskringen de komende jaren maatregelen verwacht om toe te werken naar klimaatneutraliteit. Dit gebeurt door naar het geheel te kijken, slim stromen te concentreren en heel gericht maatwerk te leveren per zuiveringskring. Er wordt zoveel mogelijk gecombineerd met geplande beheer- en renovatiemaatregelen.

Afvalwaterprognoses op basis van Data Gedreven Werken
Vanuit STOWA en Het Waterschapshuis is in 2020 een specifiek programma opgestart over afvalwaterprognoses. Vanuit een landelijke afstemming met en tussen de waterschappen wordt gewerkt aan open data, datagedreven werken, formuleren van afvalwaterprognoses en inzet en gebruik van standaarden en ICT-tools. Om zo meer grip te hebben en krijgen op de te verwachten hoeveelheden afvalwater (Afvoer en Vuillast) én om het inzicht in de werking van het afvalwatersysteem op dit moment te vergroten.

Vanuit het STOWA/HWH programma Afvalwaterprognoses worden tools (Discrepantie en Rioolvreemd Water) ontwikkeld. Zo kunnen per zuiveringskring afvalwaterprognoses worden opgesteld. Hierbij ontstaat een nadrukkelijke verbinding met Data Gedreven Werken. Door met de gemeenten op grond van landelijke tooling te werken aan afvalwaterprognoses kunnen we met elkaar sneller komen tot een inschatting van de effecten van groei en ontwikkelingen op het afvalwatersysteem. Vanuit de landelijke aanpak zien we ook nadrukkelijk een versterking en verbreding naar andere partijen, zoals RIONED, KWR, Vitens, CBS e.d.

Samenwerking met Regio Flevoland (SAF, Vitens en provincie)
Binnen de Samenwerking Afvalwaterketen is afgesproken om de samenwerking met de gemeenten vooral te richten op duurzaamheid en vernieuwing. Bestuurlijke afstemming vindt via inspiratiebijeenkomsten plaats. Onderwerpen die de komende jaren aan de orde komen zijn datagedreven werken, planafstemming (gemeentelijke rioleringsplannen/Omgevingswet) en afvalwaterprognoses per zuiveringskring.

In aanvulling op de samenwerking met de gemeenten zien we ook dat we meer met de provincie en Vitens samenwerken. De provincie speelt een belangrijke rol bij de verschillende gebiedsprocessen en Vitens is ook meer en meer op zoek naar de mogelijkheden om bijvoorbeeld water te besparen en te hergebruiken.

<u>Maatregelen Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen</u>

1. Opstellen van afvalwaterprognoses en vastleggen afspraken in bestuursovereenkomsten samen met gemeenten (uiterlijk 2027).
2. Uitbreiden van onze transportsystemen om te voldoen aan de verwachte capaciteitsvraag door toename woningen/bedrijven (doorlopend), bijvoorbeeld de aanleg van transportleiding Oosterwold (2026).
3. Vergroten van de capaciteit van de AWZI's Almere, Zeewolde, Dronten en Tollebeek2025, bijvoorbeeld door middel van procesoptimalisatie ,renovatie en het realiseren innovaties / nieuwe technieken.
4. Realiseren van nazuivering van microverontreiniging en medicijnresten op AWZI Almere (2025).
5. Bepalen van een vervolgaanpak voor het verwijderen van microverontreinigingen en medicijnresten voor de overige AWZI’s (2027).
6. Diverse pilotonderzoek om de kunnen blijven voldoen aan de KRW voor wat betreft de effluentkwaliteit van de AWZI's.

Circulariteit vergroten en klimaatimpact verkleinen

Circulaire ambitie – Klimaatneutraal afvalwatersysteem
Het realiseren van de ambities op het gebied van energie, klimaat en circulariteit is gestart vanuit een kosten- en duurzaamheidsperspectief. Deze ambities zijn afgelopen jaar ingekaderd door de vaststelling van de energiestrategie en de klimaataanpak.

In het project AWZI Almere fit for the future wordt met de doelstellingen van de strategische visie van de Unie van Waterschappen al rekening gehouden. Daar is het uitgangspunt groengas en groene CO2. Voor AWZI Dronten wordt een besluit voorgelegd op welke wijze de afgeschreven WKK vervangen kan worden, ook hierbij is het realiseren van groengas een optie. Voor AWZI Tollebeek wordt op termijn ook bekeken of groengas een haalbare optie is. Nu wordt daar het biogas omgezet naar elektriciteit en warmte. Op AWZI Dronten wordt in de periode september 2022 tot en met oktober 2022 pilotonderzoek gedaan naar de reductie van methaan uit het vergisten zuiveringsslib. De gebruikte technologie is voor Nederlandse begrippen geheel nieuw.

Energiestrategie
Begin 2022 is de Energiestrategie bestuurlijk vastgesteld. Een belangrijk kader rond energiebesparing en energieopwekking, evenals de vastgestelde Klimaataanpak. Voor de projecten AWZI Almere Fit for the future en AWZI Zeewolde waren beide kaders het uitgangspunt. Om de Energiestrategie verder vorm te geven zijn twee belangrijke functies, energiemanager en een energiespecialist ingevuld.

Vanaf 2022 na verbetering van de Ephyra-vergisting op de AWZI Tollebeek, kan nog meer energie worden opgewekt en meer slib worden vergist. Ook is het drogestof percentage van het ontwaterde slib flink verbeterd

Circulaire Pilots en Onderzoeksprojecten
Daarnaast doet Waterschap Zuiderzeeland mee in verschillende onderzoekstrajecten (in het kader van het innovatieprogramma Microverontreingingen) op het gebied van het verwijderen van microverontreinigingen, nieuwe zuiveringstechnieken, samenwerking met de drinkwatersector en het in beeld brengen van broeikasemissies (lachgas) op de zuiveringen Zeewolde en Dronten. Ook zijn er ontwikkelingen om slibreductie en meer duurzame energie te realiseren (Doorontwikkeling TORWASH technologie en Dex filter te Lelystad.

Waterlab Flevoland en Circulair
Via Waterlab Flevoland en Circulair is en wordt gewerkt aan een zoektocht naar circulaire ontwikkelingen. Het Waterlab omvat op dit moment twee onderdelen: Waterlab Flevoland en Waterlab Circulair. Vanuit Waterlab Flevoland en Circulair worden onderzoeken en pilots gerealiseerd om kennis en ervaring op te doen met innovatie technieken voor behandeling van afvalwater. Op een aantal specifieke locaties worden metingen uitgevoerd bij lokale afvalwatersystemen. In aanvulling op Waterlab Flevoland is met behulp van een subsidiebijdrage vanuit EFRO Waterlab Circulair gestart. Daarbij worden voor vier clusters (namelijk Voedselverwerkende Industrie, Wonen

en Werken, Bedrijfsterreinen en Recreatie) bij meerdere casussen circulaire afvalwateroplossingen gerealiseerd.

Nationaal Groeifonds (Afvalwater stad van de toekomst)
Eind 2021 is samen met de Waterkracht-waterschappen een aanvraag ingediend voor het Nationale Groeifonds. Om zo mede met een extra financiële impuls de bestuurlijke ambities te realiseren. Als onderdeel van de subsidieaanvraag voor het Nationaal Groeifonds zijn zowel enkele activiteiten voor onze zuiveringen opgenomen als voor een doorontwikkeling van het Waterlab Circulair. Op grond van het principe launching customer worden bedrijven (de markt) uitgedaagd voor innovatieve circulaire afvalwatersystenen voor lokale casussen en waarbij we vanuit de ervaringen op grond van deze casussen binnen het Waterlab ook een opschaling kunnen realiseren naar de zuiveringen van het waterschap.

We zijn op dit moment actief met het herschrijven van een aangepaste subsidieaanvraag passend binnen definitie van het Nationaal Groeifonds en het gereserveerde budget vanuit het Nationaal groeifonds. Medio 2023 wordt duidelijk of deze aanvraag kan worden toegekend. Bij de nieuwe aanvraag ligt de nadruk vooral, nieuwe zuiveringstechnologie ten behoeve van het verbeteren van de waterkwaliteit, het winnen van grondstoffen. Er is ook nadrukkelijk meer verbinding met Vitens. Als waterschap zijn we ook betrokken bij de landelijke ontwikkeling van een "Ultieme Waterfabriek". Binnen dit project wordt gezocht naar mogelijkheden (technisch, sociaal, juridisch e.d.) om van afvalwater drinkwater (proceswater) te maken.

<u>Maatregelen Circulariteit vergroten en klimaatimpact verkleinen</u>

1. Nemen van maatregelen om de circulariteit te vergroten, onder andere door het zuiveringsproces te optimaliseren, grondstoffen terug te winnen (fosfaat, cellulose) op de zuivering en bij de eindverwerking van het slib; bijvoorbeeld bouwen fijnzeefinstallatie om cellulose terug te winnen (2024; deze maatregel wordt gecombineerd uitgevoerd met maatregel 'vergroten van de capaciteit van de AWZI Zeewolde').
2. Verkennen van de mogelijkheid om AWZI Almere en AWZI Zeewolde klimaatneutraal te maken (2022) en dit – indien haalbaar en betaalbaar – te realiseren.
3. Verkennen van de opwaardering van biogas naar groengas op de AWZI Dronten en AWZI Almere (2022).
4. Werken aan nieuwe sanitatieconcepten samen met bedrijven, overheden en het drinkwaterbedrijf (doorlopend), bijvoorbeeld het Waterlab en de Ultieme Waterfabriek.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
AWZI Almere fit for the future	**Schoon, gezuiverd water**	**1,4 miljoen (voorbereidingskrediet)**	**2021-2025**

Onderzoeksfase	**x** Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:
Verder uitwerken van de aanpassing van de AWZI Almere, gericht op:

- vergroten capaciteit AWZI Almere;
- circa 20% slibreductie ten opzichte van 2018;
- productie duurzame energie en het winnen van grondstoffen;
- schoner oppervlaktewater, verwijdering van microverontreinigingen;
- in kaart brengen aanpak voor een klimaatneutrale AWZI Almere.

Vanuit de eerder vastgestelde Beleidskaders:

- Bestuursprogramma 2019 – 2023,
- Collegeplan 2019 – 2023,
- Meerjarenbegroting 2019 – 2022,
- Voorjaarsnota 2020-2023,
- Waterbeheerprogramma,
- Masterplan Duurzame Energie,
- Ontwikkelagenda grondstoffen, Zicht op Waterkwaliteit 2018-2021.

Is een aanpak vastgesteld voor het project Almere Fit for the Future:

Om het zuiveringsslib op een robuuste manier te kunnen blijven verwerken is een groot deel van de sliblijn aan vervanging toe. Om het groeiend aanbod van afvalwater in de toekomst te kunnen blijven verwerken moet de capaciteit van de AWZI, inclusief de sliblijn, worden vergroot. Aangezien zowel slib vanuit Almere als o.a. Zeewolde hier verwerkt kan worden moet de sliblijn vergroot worden.

Ook is het wenselijk om maatregelen op de AWZI's toe te passen voor het verwijderen van microverontreinigingen uit het afvalwater.

Toelichting B&MR 2023-2026

In 2022 is een aanbesteding gehouden voor de benodigde adviesdiensten in de vorm van een voorontwerp, definitief ontwerp en bestek. Na de zomer van 2022 wordt het voorontwerp afgerond en kan worden gestart met het definitieve ontwerp (DO). Waarschijnlijk zijn de werkzaamheden halverwege 2023 klaar waarna een aanbesteding kan plaatsvinden voor realisatie van het project.

Ook is de studie "klimaatneutrale maatregelen" afgerond en wordt een aanpak opgesteld om te komen tot een klimaatneutrale Zuivering.

In het voorstel over de uitbreiding van de AWZI Almere dat in juli 2021 (samen met de strategie afvalwaterketen) in de AV is behandeld, is aangegeven, dat de uitbreiding van de AWZI, op basis van de inzichten van de business case van dat moment, ongeveer kostenneutraal zou kunnen worden uitgevoerd. De besparingen in de jaarlijkse exploitatielasten waren van eenzelfde orde grootte als de investeringslasten (rente en afschrijving). Zoals ook in het voorstel vermeld, is in de Begroting en Meerjarenraming, in afwachting van de verdere uitwerking van de business case en de kredietaanvraag voor het uitvoeringskrediet, uitgegaan van een kostenneutrale uitbreiding van de AWZI Almere.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
Aanpassing AWZI Zeewolde	**Schoon, gezuiverd water**	**€ 150.000 (voorbereidingskrediet)**	**2021-2023**

Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:
Verder uitwerken van de aanpassing van de AWZI Zeewolde, gericht op:
- Vergroting van de capaciteit van de AWZI met 10%-15%.
- Terugwinnen van cellulose en daarmee een bijdrage leveren aan circulariteit.
- In kaart brengen aanpak voor een klimaatneutrale AWZI Zeewolde.

Toelichting B&MR 2023-2026

Voor Zeewolde geldt eenzelfde bestuurlijk traject als voor Almere. Waarschijnlijk wordt in eerste instantie alleen gewerkt aan de uitbreiding van de zuivering en kan in een later stadium daadwerkelijk cellulose worden teruggewonnen. Op dit moment worden er nog aanvullende onderzoeken uitgevoerd.

Planning is dat eind 2023 de basis staat met een fijnzeef. De opwerking tot cellulose is afhankelijk van de grondstofstatus.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
Uitbreiding AWZI's	**Schoon, gezuiverd water**	**Nader te bepalen**	**2021-2025**

x Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:
De kaders voor dit project moeten nog worden vastgesteld door de Algemene Vergadering.

Toelichting B&MR 2023-2026

Eind 2022 is vanuit een integrale afweging voor alle zuiveringskringen duidelijk welke inspanningen (investeringen) we in de komende periode gaan uitvoeren. Het omvat dan zowel het transportdeel als de zuiveringen.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
P&ID's op orde	**Schoon, gezuiverd water**	**€ 1.700.000**	**2020-2024**

Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	X Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen

- Het actueel maken van de Proces and Instrumentation Diagrams (P&ID's) van de installaties van Waterschap Zuiderzeeland volgens de Aquo systematiek (voor zowel de zuiverings- als de watersysteemtaak).
- Borgen van de actualiteit van de P&ID's richting toekomst in de organisatie.

Toelichting B&MR 2023-2026

Mede op grond van projecten zoals Almere Fit for the Future, verbouwing van AWZI Zeewolde e.d. vindt volgens het geïmplementeerde processchema een actualisatie plaats van de P&ID's.

Projectduur is verlengd als gevolg van een vertraging bij het beschikbaar stellen van budget, vervolgens de Corona periode (lock-down) en de samenhang met het project Ephyra.

4.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Schoon, gezuiverd water verbonden zijn.

Tabel 4.1 Netto lasten programma Schoon, gezuiverd water (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2021	21,2
Begroting 2022	22,6
Begroting 2023	23,2
Raming 2024	26,5
Raming 2025	26,8
Raming 2026	26,7

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2023-2026 ten opzichte van het basisjaar 2022 inzichtelijk gemaakt. Het totaal van de netto lasten van het programma Schoon, gezuiverd water komt ten laste van de zuiveringstaak.

Tabel 4.2 Mutaties netto lasten programma Schoon, gezuiverd water jaren 2023-2026 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten basisjaar 2022	22,6	22,6	22,6	22,6
Besparing Ephyra	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Onderzoek Torwash	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2
Agenda biodiversiteit	0,0	0,0	0,0	0,0
Revisies pompen	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Formalisatie aandeelhouderschap HVC	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
GR Aqualysis deelnemersbijdrage	0,0	0,0	0,0	0,1
Decentrale zuiveringspilot Oosterwold	-	0,1	0,3	0,1
Specialist afvalwatertransportleidingen	0,1	0,1	0,1	0,1
Mutatie kapitaallasten	- 0,2	0,1	0,2	- 0,4
Actualisatie salarisverdeling	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Autonome ontwikkelingen	0,5	0,6	0,9	0,9
Ontwikkeling energieprijzen	0,3	2,4	1,6	1,5
Inflatie- en loonontwikkeling	0,6	1,2	1,8	2,4
Diversen	- 0,1	0,0	- 0,1	0,0
Netto programmalasten	**23,2**	**26,5**	**26,8**	**26,7**

Investeringen

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Voorjaarsnota 2023-2026. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 4.4 bevat de investeringen die in 2023 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2023) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.[3]

Tabel 4.3 Investeringsuitgaven programma Schoon, gezuiverd Water (bedragen in miljoenen euro's)

Investeringen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Reguliere investeringen	3,0	6,4	4,2	1,5
Speciale investeringen	5,0	1,9	-	-
Totaal investeringsuitgaven	**8,0**	**8,3**	**4,2**	**1,5**

Tabel 4.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2023 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Slingerweg 174 - renovatie	Regulier

[3] Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Rioolgemaal Harderhaven	Regulier
Rioolgemaal Tollebeek	Regulier
Renovatie RG 230 Vleugelnoordsingel Almere	Regulier
Renovatie RG 250 Poortmolenstraat Almere	Regulier
AWZI Lelystad: vervangen beluchting en compressor	Regulier
AWZI Lelystad renovatie nabezinktanks	Regulier
AWZI Tollebeek: revisie schroefpersen slibontwatering	Regulier
Vervangingsopgave PL-220 Markerkant	Regulier
Renovatie RG-425 De Gondel	Regulier
AWZI Lelystad: vervangen slibcontainers	Regulier
AWZI Tollebeek: compressorinstallatie	Regulier
Uitbreiding capaciteit AWZI Dronten	Speciaal
Totaal te verlenen kredieten in 2023	**13.005**

5. Programma Financiën, organisatie en informatie

5.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Waterschap Zuiderzeeland zorgt voor een zo goed mogelijke inzet van mensen en middelen om de gestelde doelen te behalen. Het waterschap wil zijn financieel gezonde positie houden. Dit doet het waterschap vanuit een transparant en maatschappelijk aanvaardbaar financieel beleid. Het waterschap investeert als moderne werkgever in zijn medewerkers. Zodat hun talent optimaal benut wordt. Daarnaast wordt gewerkt aan het steeds verbeteren van onze digitaal ondersteunde diensten. Diensten die gevormd zijn rondom onze kerntaak en die bijdragen aan onze bestuurlijke ambities, zoals het ontwikkelen van aantrekkelijke leef- en werkomgeving en duurzaam, vernieuwend en data gedreven werken.

Doelen Financiën, organisatie en informatie

- Het waterschap ontsluit zijn kennis en informatie op een veilige, toegankelijke en transparante manier en streeft hierbij naar het verminderen van kwetsbaarheid en het vergroten van dienstverlening.
- Het waterschap streeft naar een maatschappelijk verantwoord evenwicht tussen ambitie en lastenniveau op lange termijn en maakt hierbij afgewogen keuzes in de uitoefening van taken en financiering.
- Informatie is onze waterschat. Wij zetten informatie slim in, om onze ambities te realiseren. Wij ontwikkelen toegevoegde waarde voor onze klanten, partners en andere overheden, ook in de digitale wereld. We organiseren ons als een solide en veilige informatie-entiteit. We willen daarvoor de mogelijkheden van data gedreven werken breder toepassen in ons werk.
- Zuiderzeeland is een gezonde moderne (overheids)organisatie met betrokken, vakbekwame medewerkers.
- Zuiderzeeland staat bekend als interessante en aantrekkelijk werkgever bij (potentiële) werknemers.
- Zuiderzeeland staat bekend als inclusief- en maatschappelijk betrokken werkgever.

5.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Financiën

Behoud van een gezonde financiële positie
De economische omstandigheden waarin we onze taken moeten uitvoeren zijn het afgelopen jaar sterk gewijzigd. Er is sprake van sterk oplopende inflatie en energieprijzen en onzekerheden in (markt)omstandigheden zijn toegenomen. Deze ontwikkelingen zijn ook duidelijk merkbaar voor het waterschap en leiden tot aanzienlijke kostenstijgingen. Deze omstandigheden vergroten de uitdaging om op lange een goed evenwicht te behouden tussen het enerzijds het lastenniveau en anderzijds de noodzaak om de taakuitvoering op orde te houden en te blijven werken aan een toekomstbestendig waterbeheer.

De afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor de borging van de huidige, gezonde financiële positie in de toekomst. Zo is het afgelopen jaar de leningenportefeuille is geherstructureerd, waarbij de lage rente voor een langere periode is vastgelegd en uiterlijk begin 2023 wordt een geactualiseerd reserve- en schuldenbeleid voorgelegd aan de Algemene Vergadering. Deze gezonde uitgangspositie draagt eraan bij om het gewenste evenwicht tussen ambitie en lasten op lange termijn te borgen. Dat neemt niet weg dat het juist in deze tijd met bijzondere macro-economische omstandigheden belangrijk is om de ontwikkelingen scherp in de gaten te houden, waar nodig aanvullende maatregelen te nemen, en op zoek te gaan naar (nieuwe) kansen om de lastenontwikkeling te beperken. Dit kan bijvoorbeeld door het verkennen / actualiseren van business cases op het gebied van energie of door het verkennen van mogelijkheden om verder te anticiperen op het vastleggen van financieringsbehoefte en het beperken van renterisico’s in de komende jaren.

Macro-economische ontwikkelingen hebben hun plek in de Planning & Control-cyclus
Geopolitieke en macro-economische ontwikkelingen, zoals prijsontwikkelingen en de volatiliteit van de energiemarkt, hebben impact op het waterschap. In deze begroting en meerjarenraming is zo goed mogelijk rekening gehouden met de huidige macro-economische omstandigheden en prijsontwikkelingen, waarbij onder andere voorspellingen van het CPB zijn meegenomen en rekening is gehouden met de energieprijsontwikkeling in de huidige markt. Voorafgaand aan deze begroting is de Kadernota 2023-2026 vastgesteld door de Algemene Vergadering, voorafgegaan door drie beeldvormende momenten. In oktober heeft technische actualisatie plaatsgevonden met de Technische Notitie. Ook in 2023 gaan deze ontwikkelingen door. Het waterschap volgt deze ontwikkelingen en zorgt voor tijdige vertaling in de P&C-cyclus en natuurlijk ook in de inhoudelijke taakuitvoering, zoals de manier waarop we de markt benaderen.

Assetmanagement
Het waterschap maakt bij de uitvoering van zijn taken gebruik van kostbare assets, zoals gemalen, afvalwaterzuiveringsinstallaties, rioolgemalen en persleidingen. Om het werk goed te kunnen doen is de juiste beschikbaarheid van de assets van groot belang. Binnen assetmanagement zijn kernwaarden vastgesteld. Deze geven aan wat belangrijk is bij het maken van keuzes over doelen, risico's en kosten. De kernwaarden zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en vormen daarmee het uitgangspunt van onze keuzes. De komende jaren worden de uitgangspunten van assetmanagement nog meer geïntegreerd in de taakuitvoering, waaronder de meerjarenonderhoudsplannen, in combinatie met risicogestuurd werken en andere kaders die binnen het waterschap worden gebruikt.

Nieuwe verslaggevingsregels in 2025: transparante, eenvoudige en vergelijkbare verslaggeving
De verslaggevingsregels van waterschappen zijn voor het laatst geactualiseerd in 2009. Gezamenlijk hebben de waterschappen geconstateerd dat aanpassing nodig is zodat transparanter, eenvoudiger en vergelijkbaar wordt gerapporteerd. De waterschappen hebben een advies uitgebracht aan de minister. Naar verwachting is de begroting voor het jaar 2025 het eerste jaar waarin de nieuwe regels zullen gelden. Concrete voorbeelden van wijzigingen zijn dat waterschappen minder mogen activeren, wat Zuiderzeeland overigens nu al doet, en de meerjarenraming met één jaar uitgebreid. Ook wordt extra informatie opgenomen in de begroting en jaarstukken, zoals een geprognosticeerde balans. We volgen deze ontwikkeling en zorgen voor tijdige implementatie van nieuwe regels.

<u>Maatregelen Financiën</u>
1. Uiterlijk begin 2023 wordt het reserve- en schuldenbeleid van Waterschap Zuiderzeeland geëvalueerd en indien nodig herzien (2023).
2. Het waterschap evalueert het financieel beleidskader en past deze waar nodig aan om ook op lange termijn de financiële positie op orde te houden (doorlopend).

Informatie

Continuering van de Informatiestrategie 2021-2025: solide huis, veilige basis en gezonde ambitie
We gaan door met de uitvoering van de informatiestrategie 2021-2025 om te zorgen dat ons informatiehuis (zie figuur) op orde is.

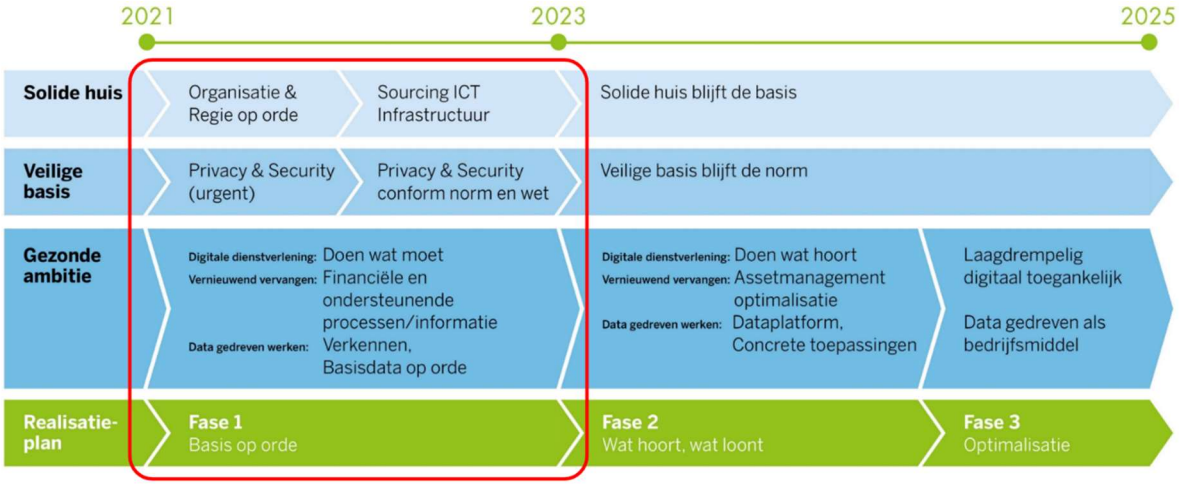

De uitvoering van de Informatiestrategie is dit onder te verdelen in 3 pijlers:

- Een solide huis: we richten ons op het op orde brengen van het werk rondom en binnen het informatiedomein van Zuiderzeeland. Zo vergroten we onze robuustheid en wendbaarheid voor de informatiefunctie van het waterschap.
- Een veilige basis: gericht op het 'in control zijn' van onze risico's die we ondervinden op het gebied van informatieveiligheid en privacy. Vanaf 2022 werken we vanuit een bestendige veilige basis waarin iedereen bewust en alert handelt volgens de voor de overheid afgesproken normen voor privacy & security. Deze doelstelling staat landelijk bekend als het 'ambitieniveau 4'. Dat staat voor hoge digitale waakzaamheid van ons waterschap.
- Een gezonde ambitie: we richten ons op de digitale transformatie (vanuit nieuwe opgaven of wetgeving) waar het waterschap (als geheel) voor staat. In deze digitale opgaven vallen thema's als 'duurzaam toegankelijke informatie', 'digitale dienstverlening' 'interne dienstverlening' (waaronder de financiële processen) en 'mensgedreven en datagericht werken'.

Tot en met 2023 zijn we bezig om de basis op orde te brengen voor onze digitale dienstverlening en informatie. In de jaren daarna werken we verder aan de digitale transformatie.

Digitale transformatie raakt alle taken van het waterschap
Digitalisering en digitale transformatie staan niet los onze maatschappelijke opgaven zoals klimaatverandering, verstedelijking, energietransitie en trends zoals veranderde verwachtingen van burgers en bedrijven. Bij de digitale transformatie gaat het erom hoe we de digitale innovaties, zoals sensoren, neurale netwerken en datascience inzetten om maatschappelijke meerwaarde te bieden. De digitale transformatie brengt veranderingen aan in de producten, diensten, werkprocessen van de waterschappen: van afvalwaterzuivering en watersysteembeheer tot bedrijfsvoering en personeelszaken. Daarbij we gaan voorspellend, schoner en veiliger werken en nemen betere beslissingen door inzet van nieuwe technieken, zoals inzet van algoritmes, robotisering en meer data van onszelf en anderen.
Terugkijkend is de transformatie al jaren geleden gestart (zaakgericht werken, mobiele toepassingen, netcentrisch werken voor calamiteiten en diverse pilots binnen innovatielab, Waterkracht en Het Waterschapshuis). Digitale transformatie is een blijvende verandering, waarin we bewuste keuzes maken en accenten zetten en in de komende jaren nieuwe mogelijkheden benutten.

Onze digitale waakzaamheid houden we op een hoog niveau.
Nieuwe technieken vanuit de digitale transformatie leveren nieuwe mogelijkheden op, maar ook nieuwe bedreigingen. Bovendien wordt onze organisatie meer en meer afhankelijk van goed functionerende ICT-voorzieningen (en de leveringszekerheid van elektriciteit). Dat vraagt veel

aandacht voor onze digitale waakzaamheid. Dat voorkomt dat partijen met verkeerde bedoelingen ons werk onmogelijk maken, of dat er door onrechtmatige toegang tot vertrouwelijke (persoons)gegevens financiële schade of imagoschade ontstaat.

Dit betekent voor ons dat we voor de digitale waakzaamheid altijd op een hoog niveau willen blijven acteren. Voor het bereiken van die hoge waakzaamheid voeren we de overheidsstandaard "Baseline Informatieveiligheid Overheid" (BIO) in. Daarnaast passen we voor de primaire processen de nieuwe CSIR-richtlijn (cybersecurity implementatierichtlijn objecten) toe. Deze blijkt passender (dan de richtlijn IEC62433) voor onze specifieke processen. Voor privacy voldoen we aan de privacywetgeving, met de Algemene Verordening Gegevensbescherming als belangrijkste leidraad.

Eind 2021 bereikten we voor onze digitale waakzaamheid ambitieniveau 3. In 2023 (en de jaren daarna) willen we op ambitieniveau 4 opereren. Dit betekent dat we niet alleen hebben aangetoond dat de organisatie werkzaamheden voor privacy en veiligheid uitvoert volgens vastgestelde werkwijze, maar bovendien dat we voortdurend de prestaties meten en deze met onze partnerorganisaties vergelijken. Blijvende aandacht en prioriteit voor informatiebeveiliging en privacy bij alle medewerkers is daarbij cruciaal. Medewerkers moeten zich bewust zijn van de risico's en hun eigen rol om dat goed te kunnen doen. Risicogebaseerd nemen we aanvullende maatregelen tegen bedreigingen.

Wetgeving en samenwerking zijn belangrijke factoren in de digitale transformatie
We moeten ervoor waken dat we het beeld bij alle digitale veranderingen nu vast te zetten. Want als één ding duidelijk is, dan is het dat veranderingen sneller gaan dan ooit en dat we ons toekomstbeeld continu moeten bijstellen. Nieuwe wetgeving vraagt bijvoorbeeld om aanpassingen in onze digitale dienstverlening, openbaarheid van informatie en digitale duurzaamheid.
Bij de vaststelling van de Informatiestrategie constateerden we al dat regulering (Europees en landelijk) van digitaliseringsonderwerpen (bijvoorbeeld in relatie tot privacy, ethiek, internationale digitale overheidstoegankelijkheid) zou toenemen. We voldoen aan de AVG. De (aanpassingswet op de) Wet Open Overheid dwingt transparantie af. De INSPIRE-richtlijn en de Wet Hergebruik Overheidsinformatie vragen om publicatie van data. Die regulering groeit door en gaat steeds sneller en deze dienen we als randvoorwaarden over te nemen.

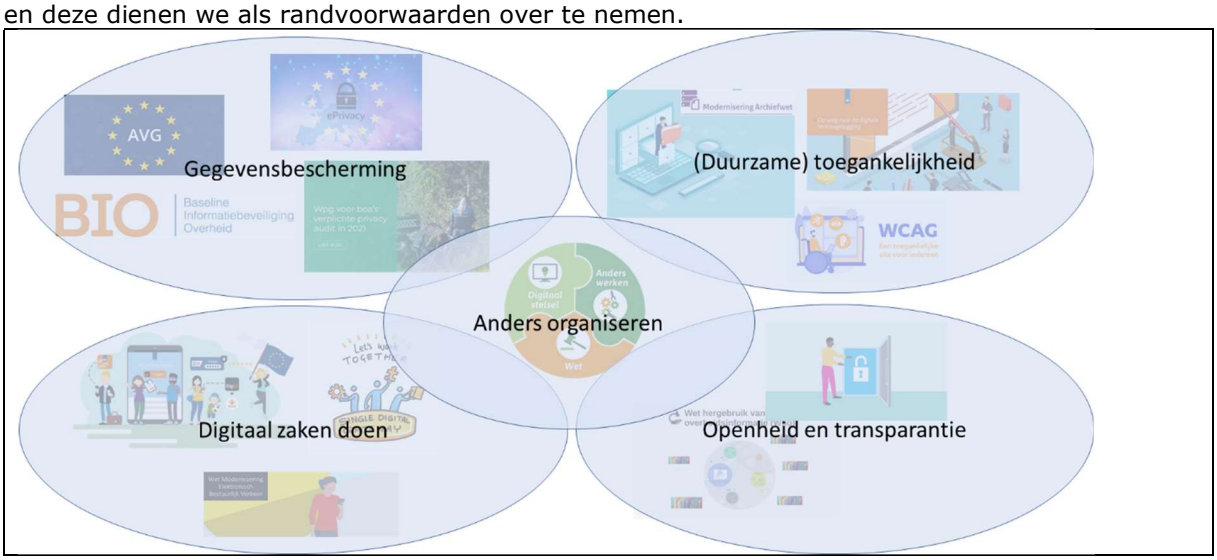

Als waterschap kunnen we de digitale opgaven niet alleen oplossen en alle technologische vernieuwing niet zelfstandig invoeren. Dat vraagt om samenwerking tussen waterschappen onderling, bijvoorbeeld via Het Waterschapshuis en in Waterkrachtverband, maar ook met onze ketenpartners zoals gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat.

<u>Maatregelen Informatie</u>

1. In de periode tot (en met) 2023 werken we aan de realisatie van een solide informatiehuis die de digitaliseringsopgaven adequaat kan blijven ondersteunen.
2. We werken verder aan informatieveiligheid en privacy, zodat iedereen binnen het waterschap bewust en alert handelt conform de landelijke normen en wetgeving.
3. De digitale dienstverlening van ons waterschap wordt voortdurend aangepast om minimaal te blijven voldoen aan de wet- en regelgeving voor de digitale overheid, waarbij we streven naar digitaal en persoonlijk waar mogelijk en nuttig.
4. Tot medio 2023 werken we aan een nieuwe solide basis voor financieel/ondersteunende processen met gedigitaliseerde, transparante processen en systemen.
5. We investeren de komende jaren zodanig in ons datalandschap, kennistechnologie en de organisatie, zodat we uiterlijk in 2025 mensgedreven en datagericht werken als middel inzetten bij enkele digitale ontwikkelingen om primaire en dienstverleningsprocessen te verbeteren.

Organisatie en personeel

Organisatieontwikkeling: Het nadenken over rollen, positie en verantwoordelijkheden is nooit klaar
Het aandacht hebben voor en inzetten op het verder ontwikkelen van onze organisatie is een continu proces. Hieraan wordt nu en komende jaren vorm en inhoud gegeven. De trajecten rond de topstructuur en sturing zijn afgerond. De ontstane duidelijkheid over de sturing binnen de organisatie maakt dat wij ons nu vooral gaan richten op de uitvoering van belangrijke thema's en onderwerpen. Dit op basis van vastgesteld beleid en kaders. Hiervoor is het blijvend inzetten op leiderschapsontwikkeling noodzakelijk. De sturing op en de uitvoering van onze programma's en thema's wordt geoptimaliseerd door het gebruik van onder meer portfoliomanagement. Externe ontwikkelingen op het gebied van energievoorziening, klimaatverandering, duurzaamheid en een toekomstbestendige aanpak van onze taken vraagt om continue flexibiliteit in ons handelen. Als organisatie moeten wij daar tijdig en effectief op kunnen anticiperen. Inzet van middelen en instrumenten om onze bijdrage tijdig en efficiënt te leveren vraagt ook om beschikbaarheid van medewerkers met de juiste kwalificaties. De gevolgen van het sociaal- en geopolitieke klimaat zal de komende jaren effect hebben voor onze organisatie.

Hybride werken is versneld nieuwe realiteit geworden
In de loop van 2022 werd een groot aantal van de maatregelen als gevolg van de coronapandemie ingetrokken. Er kan weer op kantoor gewerkt worden. Wij zijn weer terug naar het werk. Ondanks de strenge maatregelen die van kracht waren tijdens het hoogtepunt van de pandemie, konden wij onze werkzaamheden blijven uitvoeren. Dit was mede mogelijk door de mogelijkheid om hybride te kunnen werken. Dit is versneld ingevoerd. Het heeft wel veel gevraagd van de mentale fitheid van de medewerkers. De digitale vaardigheid van onze medewerkers nam een grote vlucht. Dit draagt positief bij aan de uitwerking en implementatie van verdere digitaliseringsprojecten. Het zoeken naar de juiste balans in het tijd- en plaats bewust werken blijft een uitdaging voor iedereen binnen Zuiderzeeland. Daarnaast bekijken we voortdurend of de geboden faciliteiten voldoende zijn om het hybride werken te ondersteunen. Aandacht voor de individuele medewerker en daarmee de verbinding met de organisatie is een blijvend aandachtspunt binnen de organisatie.

Doelgroepgerichte arbeidsmarktcommunicatie
De krapte op de arbeidsmarkt nam in 2022 toe tot een ongekende omvang. Alle sectoren in Nederland hebben inmiddels te maken met een grote vraag en onvoldoende aanbod. De verwachting is dat zo blijft tot ver in 2024. Hierdoor stijgt het aantal moeilijk vervulbare vacatures. Dit kan ervoor zorgen dat er keuzes moeten worden gemaakt: welke doelen krijgen voorrang? De gevolgen zullen de komende jaren nog merkbaar zijn. Wij moeten rekening houden met de mogelijkheid dat het kan gaan zorgen voor knelpunten die acuut moeten worden opgelost. Dit kan dan door het inzetten van bijvoorbeeld arbeidsmarkttoelages. De grilligheid hiervan wordt ook veroorzaakt door niet beïnvloedbare zaken zoals een pandemie en economische veranderingen als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Onze positie op de arbeidsmarkt versterken wij door doelgroepgerichte en heldere communicatie, samenwerking binnen Waterkracht en met opleidingen. Wij verhogen onze aantrekkingskracht als regionaal werkgever door onze maatschappelijke betrokkenheid, ruimte voor diversiteit en inclusiviteit duidelijk in beeld te brengen in onze communicatie. Creativiteit op het gebied van arbeidsvoorwaarden wordt binnen onze sector opgepakt.

Veel aandacht voor vitaliteit van medewerkers
Wij hebben binnen Zuiderzeeland veel aandacht voor de ontwikkeling en vitaliteit van onze medewerkers. Wij faciliteren en stimuleren dit voluit, onder meer door de ZZL- en Waterkrachtacademie. Onze cao biedt hierin sinds 2022 extra mogelijkheden via het Persoonlijk Basis Budget. Er wordt daarnaast geïnvesteerd in een gezond werkklimaat, ondersteund door bijvoorbeeld goede sociaal-medische zorg en toegang tot externe vertrouwenspersonen. Medewerkers en leidinggevenden worden gestimuleerd om vitaliteit en gezond werken altijd bespreekbaar te laten zijn.

Verzuimpreventie en duurzame inzetbaarheid: medewerker centraal
Ons ziekteverzuimpercentage beweegt zich rond de vastgestelde norm van 4,5 procent. De verwachte stijging van het verzuim bij terugkeer naar een werksituatie zonder pandemiemaatregelen bleef uit. Vitaliteitmanagement is een van de bouwstenen voor duurzaam werken. Daarnaast organiseren we in samenwerking met onze arbodienst trainingen in onder andere gesprekvoering voor leidinggevenden. Deze zijn gericht op verzuimpreventie en inzetbaarheid. De nadruk ligt op het vroeg herkennen van mogelijke inzetbaarheidsproblemen en het aanmoedigen van het nemen van eigen regie op inzetbaarheid. Duurzaam werken is ook een belangrijk thema in onze cao op dit moment. Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid zijn ook voor komende cao's een belangrijk onderwerp. Ontwikkelingen in onze samenleving met directe gevolgen voor de kosten van levensonderhoud, energievoorziening en het verlies aan koopkracht zullen ook gevoeld worden door onze medewerkers. Ongetwijfeld zullen problemen die hierdoor worden veroorzaakt van invloed zijn op het ziekteverzuim. Er wordt daarom onderzocht welke scenario's zich kunnen voordoen en hoe daarbij ondersteuning kan worden geboden. Wij stellen binnen Zuiderzeeland vitaliteit voorop bij het aanbieden van maatregelen en oplossingen voor een gezond werkklimaat.

Maatregelen Organisatie en personeel
1. Uitwerken van de actuele HR-beleidsspeerpunten uit de cao-afspraken.
2. Jaarlijks evalueren en indien nodig aanpassen van het opleidingsaanbod van de ZZL Academie, om de vakbekwaamheid en duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers te faciliteren.
3. Extra inzet op het realiseren van participatiebanen binnen het waterschap en voldoen aan ons doel voor 1 januari 2024.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
Herinrichting Buitenterrein Waterschapshuis	**Financiën, organisatie en Informatie**	**€ 350.000**	**2025-2026**

Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond

Kaders / doelstellingen:
De kaders voor dit project moeten nog worden vastgesteld door de Algemene Vergadering.

Toelichting B&MR 2023-2026
Bij de vaststelling van de Kadernota 2023-2026 in de Algemene Vergadering van 5 juli 2022 is de herinrichting van het buitenterrein twee jaar verschoven. Dit om een bijdrage te leveren aan het beperken van de lastendrukstijging. Om hiermee een bijdrage te leveren aan beperking van de kostenstijging van het waterschap. Het gaat om een verlaging van de kapitaallasten in 2025/2026 met € 28.000.

Het oorspronkelijke doel van dit project was om het buitenterrein van het waterschapshuis meer de uitstraling te geven van een waterschap dat in verbinding staat met de samenleving. Deze meer open uitstraling zou gerealiseerd kunnen worden door de werkzaamheden hiervoor te combineren met de ruimtelijke herinrichting van de directe omgeving van het waterschapshuis en reeds noodzakelijke renovatiewerkzaamheden van het buitenterrein. De gemeente heeft in 2020 laten weten hier geen prioriteit aan te willen of kunnen geven. De focus komt nu meer te liggen op de renovatiewerkzaamheden die nog steeds noodzakelijk zijn.

5.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Financiën, organisatie en informatie verbonden zijn.

Tabel 5.1 Netto lasten programma Financiën, organisatie en informatie (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2021	15,8
Begroting 2022	18,3
Begroting 2023	21,5
Raming 2024	22,2
Raming 2025	22,7
Raming 2026	23,4

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2023-2026 ten opzichte van het basisjaar 2022 inzichtelijk gemaakt. De netto lasten van het programma Financiën, organisatie en informatie komt ten laste van de taken in de verhouding van de directe lasten per taak. In de praktijk ligt deze verhouding nagenoeg op 60% ten laste van de watersysteemtaak en 40% ten laste van de zuiveringstaak.

Tabel 5.2 Mutaties netto lasten programma Financiën, organisatie en informatie jaren 2023-2026 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten basisjaar 2022	18,3	18,3	18,3	18,3
Informatiestrategie	- 0,0	- 0,0	- 0,0	- 0,0
Persoonsgebonden budget	0,1	0,1	0,1	0,1
GR Waterschapshuis deelnemersbijdrage	0,1	0,1	0,1	0,1
Aanpak Wet Banenafspraak en inclusiviteit	0,2	0,2	0,2	0,2
Dividendopbrengst	- 0,0	- 0,0	- 0,0	- 0,0
Vertraging inrichting buitenterrein	-	-	- 0,0	- 0,0
Mutatie kapitaallasten	- 0,2	- 0,2	- 0,1	- 0,1
Actualisatie salarisverdeling	0,7	0,7	0,7	0,7
Centrale inflatieruimte, loon- en taakontwikkeling[4]	2,0	2,0	2,0	2,0
Inflatie- en loonontwikkeling	0,4	0,9	1,5	2,1
Diversen	- 0,1	0,1	- 0,1	0,0
Netto programmalasten	**21,5**	**22,2**	**22,7**	**23,4**

Investeringen

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Voorjaarsnota 2023-2026. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 5.4 bevat

[4] De inflatieruimte voor de eerste jaarschijf van de totale begroting wordt centraal opgenomen. De directie beschikt over de uitputting van deze ruimte.

de investeringen die in 2023 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2023) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.[5]

Tabel 5.3 Investeringsuitgaven programma Financiën, organisatie en informatie (bedragen in miljoenen euro's)

	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Reguliere investeringen	0,8	0,4	1,0	0,7
Speciale investeringen	-	-	-	-
Totaal investeringsuitgaven	**0,8**	**0,4**	**1,0**	**0,7**

Tabel 5.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2023 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Vervangen keukeninrichting	Regulier
Technische installaties Larserbos	Regulier
Vernieuwing bedrijfsapplicaties 2023	Regulier
Ambitie data gedreven werken 2023	Regulier
Voorbereidingskrediet kantoor Larserbos	Regulier
Totaal te verlenen kredieten in 2023	**640**

[5] Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

6. Overzicht programmatotaal en belastingopbrengsten

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de dekkingsmiddelen per taak. Het betreft voornamelijk de omslag- en zuiveringsheffing. De omslagen zijn ter financiering van het watersysteem, de zuiveringsheffing ter financiering van de zuiveringen. Daarna wordt aandacht besteed aan de post onvoorzien.

Lastenontwikkeling komende jaren

De lasten van het waterschap nemen de komende jaren toe. Hieronder is een totaaloverzicht opgenomen van de netto lasten per programma en de dekking van deze lasten door de waterschapsbelastingen. De belastingen inclusief het gevoerde beleid op het gebied van kwijtschelding worden behandeld in de paragraaf waterschapsbelastingen (zie paragraaf 7.6).

Tabel 6.1 Lastenontwikkeling (bedragen in miljoenen euro's)

Programma	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Bestuur en omgeving	9,4	11,9	13,9	14,1	14,2	14,5
Waterveiligheid	7,2	8,1	7,5	7,4	7,4	7,9
Voldoende en gezond water	25,6	24,1	26,3	30,5	29,9	31,1
Schoon, gezuiverd water	21,2	22,6	23,2	26,5	26,8	26,7
Financiën, organisatie en informatie	15,8	18,3	21,5	22,2	22,7	23,4
Totaal programmalasten	**79,2**	**85,0**	**92,4**	**100,7**	**101,0**	**103,6**
Waterschapsbelastingen						
Watersysteemheffing	49,2	49,4	53,7	57,7	62,0	66,7
Verontreinigingsheffing	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9
Zuiveringsheffing	34,1	33,9	36,3	38,3	40,3	42,3
Waterschapsbelastingen	**84,1**	**84,0**	**90,8**	**96,8**	**103,2**	**109,9**
Saldo programmalasten -/- Waterschapsbelastingen	- 4,9	1,0	1,6	3,9	- 2,2	- 6,3
Inschatting kosten toekomstige ontwikkelingen	-	0,3	0,0	1,5	2,7	3,4
Reserve-inzet	- 0,5	- 1,3	- 1,6	- 5,4	- 0,5	2,9
Resultaat na reserve-inzet	**5,4**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

De verwachte mutatie van de waterschapsbelastingen in de komende jaren is gezien het voorgaande schema als volgt.

Tabel 6.2 Verwachte mutatie van de opbrengsten van de waterschapsbelastingen in de komende jaren

Jaar	Watersysteemheffing	Zuiveringsheffing
2023	8,5%	€ 3,50 per ve
2024	6% tot 9%	€ 2,00 tot € 3,00 per ve
2025	6% tot 9%	€ 2,00 tot € 3,00 per ve
2026	6% tot 9%	€ 2,00 tot € 3,00 per ve

Voor de tariefontwikkeling is ook de ontwikkeling van de eenheden van belang (zie paragraaf 7.6).

Voor de jaren 2024-2026 wordt uitgegaan van een bandbreedte van de stijging belastingen, met name ook vanwege huidige macro-economische omstandigheden die veel onzekerheden met zich meebrengen. Voor de heffingsopbrengst van de watersysteemtaak wordt uitgegaan van een bandbreedte tussen +6% en +9%. Voor het zuiveringstarief wordt uitgegaan van een bandbreedte van de jaarlijkse stijging tussen +€2,00 en +€ 3,00. De cijfers die in hoofdstuk 7 zijn opgenomen met betrekking tot tariefsontwikkeling en reserve-inzet, zijn gebaseerd op het midden van deze bandbreedte.

Post onvoorzien

In de begroting is een post onvoorzien van € 0,13 miljoen opgenomen. Het college van Dijkgraaf en Heemraden is bevoegd een overschrijding van geautoriseerde netto kosten te dekken uit het bedrag voor onvoorzien in de begroting, conform de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie van Waterschap Zuiderzeeland.

Paragrafen

7. Verplichte Paragrafen

Artikel 4.11 van het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de begroting paragrafen worden opgenomen waarin de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de waterschapsbelastingen. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting staan worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor de Algemene Vergadering voldoende inzicht krijgt.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting. Met de genoemde onderwerpen is vrijwel altijd een groot financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Het Waterschapsbesluit schrijft de volgende paragrafen voor:

- Bedrijfsvoering;
- Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar;
- Uitgangspunten en normen;
- Incidentele baten en lasten ;
- Kostentoerekening;
- Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen;
- Waterschapsbelastingen;
- Weerstandsvermogen;
- Financiering;
- Verbonden partijen;
- EMU-saldo.

De aspecten met betrekking tot de bedrijfsvoering zijn in het programma Financiën, organisatie en informatie opgenomen. Daarbij is ook ingegaan op de ontwikkelingen met betrekking tot organisatie en personeel en de formatie. Voor de bedrijfsvoeringsparagraaf wordt daarom verwezen naar het programma Financiën, organisatie en informatie.

Nieuw in deze programmabegroting is de Openbaarheidsparagraaf. Deze nieuwe paragraaf vloeit voort uit de Wet open overheid (inwerking getreden per 1 mei 2022).

7.1 ONTWIKKELINGEN SINDS HET VORIGE BEGROTINGSJAAR

In de paragraaf betreffende de ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar kan worden ingegaan op externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting en de behandeling van de meerjarenraming hebben voorgedaan. Bovendien kunnen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de vorige begroting en de meerjarenraming zijn gehanteerd, en belangrijke afwijkingen in de cijfers van de meerjarenraming in deze paragraaf nader worden toegelicht. Bij Waterschap Zuiderzeeland is ervoor gekozen om de algemene ontwikkelingen in het programmadeel van de begroting op te nemen.

7.2 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN

In de paragraaf betreffende de uitgangspunten en normen wordt onder andere ingegaan op de in de begroting opgenomen salarisontwikkeling, inflatie en overige uitgangspunten die voor lastenstijgingen dan wel batenstijgingen en batendalingen zijn gehanteerd en die deels aan de geraamde bedragen ten grondslag liggen. Naast deze uitgangspunten zijn er in de begroting op specifieke onderdelen uitgangspunten relevant voor de belastingheffing, die ook samenhangen met de economische ontwikkeling. Het gaat dan onder andere om de ontwikkeling van de WOZ-waarde en groei van het aantal huishoudens. Deze uitgangspunten zijn opgenomen in paragraaf 7.6 Waterschapsbelastingen.

Tabel 7.1 Algemene grondslagen

Omschrijving	Begroting 2023	Meerjarenraming 2024-2026
Lonen (incl. sociale lasten)	4,00%	3,50%
Prijzen	4,00%	3,00%
Rekenrente	1,30%	1,30%

In de huidige macro-economische situatie is het lastig om betrouwbare voorspellingen te doen omtrent de loon- en prijsontwikkelingen. Het CPB heeft in augustus de ramingen voor prijsontwikkelingen aanzienlijk naar boven bijgesteld ten opzichte van de ramingen in maart. In de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 is uitgegaan van ramingen van het CPB.

Lonen

Bij de loonontwikkelingen is rekening gehouden een jaarlijkse toename van salarissen en premies van in totaal 4% voor 2023 en 3,5% voor de jaren daarna.

Prijzen

Bij de prijsontwikkelingen is rekening gehouden met een stijging van 4,0% voor 2023, Voor de jaren 2024-2026 is uitgegaan van een prijsontwikkeling van 3,00%.

Investeringen

Naast prijscompensatie spelen ontwikkelingen in de markt en aanbestedingsresultaten een belangrijke rol in de raming van een investering. Er wordt bij de jaarlijkse actualisatie van het investeringsplan daarom – rekening houdend met al deze factoren – een zo reëel mogelijke inschatting gemaakt van de investering naar het prijspeil van het komende begrotingsjaar.

Rekenrente

De rekenrente is in 2023 gesteld op 1,30%. Dit percentage is gebaseerd op de rente van reeds afgesloten leningen (het overgrote deel), de verwachte rente op nieuw af te sluiten langlopende leningen en de verwachte rente over het rekeningcourantsaldo.

7.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

De paragraaf betreffende de incidentele baten en lasten bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd. De in de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 incidentele baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen en van materieel niveau zijn en dus als incidenteel kunnen worden bestempeld zijn beschreven in de programma's.

7.4 KOSTENTOEREKENING

In deze paragraaf wordt ingegaan op de principes die zijn gehanteerd bij de toerekening van kosten aan uiteindelijk de kostendragers, dat wil zeggen de wettelijke taken. Waterschap Zuiderzeeland onderscheidt de volgende wettelijke taken:

- watersysteemtaak;
- zuiveringstaak.

De programmalasten worden conform onderstaande tabel aan de wettelijke taken toegerekend.

Tabel 7.2 Toerekening programmalasten naar wettelijke taak

Programma	Watersysteemtaak	Zuiveringstaak
Bestuur en omgeving[6]	60%	40%
Waterveiligheid	100%	-
Voldoende en gezond water	100%	-
Schoon, gezuiverd water	-	100%
Financiën, organisatie en informatie	Op basis van de directe lasten per taak[7]	Op basis van de directe lasten per taak[8]

7.5 ONTTREKKINGEN AAN VOORZIENINGEN EN BESTEMMINGSRESERVES

In deze paragraaf wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen kunnen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves kan worden gedaan.

Onttrekkingen aan voorzieningen

Bij Waterschap Zuiderzeeland zijn de onderstaande voorzieningen opgenomen:

Arbeidsgerelateerde verplichtingen:
- Pensioenen voormalige bestuurders
- Wachtgelden voormalige bestuurders
- Personele reorganisatie
- PBB vitaliteit

Overige verplichtingen
- Schadedossiers

De voorzieningen zijn door de Algemene Vergadering ingesteld voor een vooraf vastgesteld bestedingsdoel. Onttrekkingen aan deze voorzieningen, voor zover passend binnen dit vastgestelde bestedingsdoel, zullen plaatsvinden zonder dat hiervoor nog door de Algemene Vergadering nader toestemming moet worden verleend.

Onttrekkingen aan bestemmingsreserves

Door de Algemene Vergadering zijn de onderstaande bestemmingsreserves ingesteld.
- Duurzame oevers
- Windpark Hanze
- Baggeren
- Bestuursprogramma
- Slibeindverwerking

Conform het vastgestelde beleid is er instemming vanuit de AV nodig voordat er gelden uit bestemmingsreserves kunnen worden onttrokken.

7.6 WATERSCHAPSBELASTINGEN

[6] De netto lasten van het programma Bestuur en omgeving komen voor 60% ten laste van de watersysteemtaak en 40% ten laste van de zuiveringstaak, behalve de lasten van vergunningverlening en handhaving, die direct aan de taken worden toegerekend.
[7] In de praktijk is dit percentage voor de watersysteemtaak nagenoeg gelijk aan 60%.
[8] In de praktijk is dit percentage voor de zuiveringstaak nagenoeg gelijk aan 40%.

Anders dan gemeenten en provincies ontvangen waterschappen geen bijdrage van het Rijk voor de bekostiging van hun taken. Waterschappen bekostigen hun taken door het heffen van belastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

De kosten die te maken hebben met waterkeringen, het waterkwantiteitsbeheer en het waterkwaliteitsbeheer met uitzondering van het zuiveringsbeheer, worden gefinancierd uit één watersysteemheffing, die wordt betaald door inwoners en de eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken. De inwonerdichtheid en de economische waardeverhoudingen zijn de centrale uitgangspunten voor de financiering van het watersysteembeheer.

De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. De directe lozingen op het oppervlaktewater worden in de verontreinigingsheffing betrokken. De opbrengsten daarvan gaan naar het watersysteembeheer.

Kostentoedeling

Bij de vaststelling van de omslagtarieven voor 2023 voor de verschillende belangencategorieën is in de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 de hiervoor geldende Kostentoedelingsverordening 2019 toegepast.

Minimaal eenmaal in de vijf jaar moet deze Kostentoedelingsverordening worden herzien. In oktober 2018 is de Kostentoedelingsverordening 2019 door de Algemene Vergadering vastgesteld. Conform de planning zal in het jaar 2023 de Kostentoedelingsverordening worden herzien.

In de Kostentoedelingsverordening is vastgelegd hoe de taakkosten van de watersysteemtaak naar aard en omvang van het belang worden verdeeld over belanghebbenden in de taak. In het onderstaande schema vindt u de vastgestelde verdeling.

Tabel 7.3 Vastgestelde percentuele toedeling van de kosten aan de belangencategorieën

Belangencategorie	Percentage
Ingezetenen	29,0%
Gebouwd	45,3%
Ongebouwd	23,2%
Natuurterreinen	2,5%

De Kostentoedelingsverordening is niet van toepassing op de zuiveringstaak. De kosten hiervan worden opgebracht door bedrijven en huishoudens die afvalwater lozen.

Belastingeenheden

Voor het aantal belastingeenheden in het beheergebied wordt voor de komende jaren een volumevergroting verwacht, behalve voor het aantal hectaren overig ongebouwd dat jaarlijks afneemt. Deze gemiddelde groei van het aantal woningen en bedrijven is meegenomen voor wat betreft het aantal woningen, ingezetenen en bedrijven. In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in het aantal belastingeenheden.

Tabel 7.4 Ontwikkeling eenheden Watersysteemtaak (omslagen)

Jaar	Ingezetenen	WOZ Waarde (* € 1 miljard)	Ha ongebouwd (overig)	Ha ongebouwd (wegen)	Ha natuurterrein
Jaar 2021	168.000	53,563	102.300	3.500	118.200
Jaar 2022	171.200	59,342	101.600	3.600	118.300
Jaar 2023	**175.800**	**69,126**	**101.500**	**3.600**	**118.300**
Jaar 2024	178.800	72,975	101.300	3.600	118.300
Jaar 2025	181.800	77,068	101.000	3.600	118.300
Jaar 2026	184.800	81,420	100.800	3.600	118.300

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Het opgelegde aantal eenheden per 31 augustus 2022.
- Een toename van het aantal ingezetenen / woningen met 3.000 per jaar.
- Een toename van de WOZ-waarde van woningen van 12,0% voor het jaar 2023 en 5,0% voor de daaropvolgende jaren.
- Voor niet-woningen een toename van de WOZ-waarde met 1,0% voor het jaar 2023 en 0,0% voor de daaropvolgende jaren.
- Een afname van het aantal hectares ongebouwd met 200 hectares per jaar.
- Geen wijziging in het aantal hectares wegen en natuurterreinen in 2023 en verder.

Tabel 7.5 Ontwikkeling vervuilingseenheden Watersysteemtaak (Verontreinigingsheffing)

Jaar	Directe Lozingen (woningen)	Directe Lozingen (bedrijven)	Totaal
Jaar 2021	7.600	4.500	12.100
Jaar 2022	7.700	4.000	11.700
Jaar 2023	**7.700**	**4.000**	**11.700**
Jaar 2024	7.700	4.000	11.700
Jaar 2025	7.700	4.000	11.700
Jaar 2026	7.700	4.000	11.700

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Het opgelegde aantal eenheden per 31 augustus 2022.
- Geen wijziging in het aantal eenheden directe lozingen in 2023 en verder.

De zuiveringstaak op basis van het aantal eenheden zuiveringsheffing woningen en bedrijven.

Tabel 7.6 Ontwikkeling vervuilingseenheden Zuiveringstaak

Jaar	Woningen	Bedrijven (meet)	Bedrijven (overig)	Totaal
Jaar 2021	403.800	83.500	53.400	540.700
Jaar 2022	409.600	92.500	60.500	562.600
Jaar 2023	**418.800**	**92.800**	**59.100**	**570.700**
Jaar 2024	424.900	94.300	59.400	578.700

Jaar	Woningen	Bedrijven (meet)	Bedrijven (overig)	Totaal
Jaar 2025	431.000	96.000	59.700	586.700
Jaar 2026	437.100	97.600	60.000	594.700

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:
- Het opgelegde aantal zuiveringseenheden per 31 augustus 2022.
- Een toename van het aantal zuiveringseenheden woningen met 1,46% per jaar.
- Een toename van het aantal zuiveringseenheden bedrijven, die gebaseerd is op de meest recente inzichten uit de aanslagoplegging 2022.

Kwijtschelding

Waterschap Zuiderzeeland hanteert een kwijtscheldingnorm van 100%. Kwijtschelding kan aan natuurlijke personen worden verleend voor de watersysteemheffing ingezetenen, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing. De doelstelling is om de verzoeken binnen zes weken af te handelen.

In de jaren 2023 tot en met 2026 zal naar verwachting jaarlijks een bedrag van circa € 2,3 miljoen worden kwijtgescholden.

Tabel 7.7 Kwijtschelding heffingseenheden

Jaar	Ingezetenen	Zuiveringseenheden
Jaar 2021	9.700	20.500
Jaar 2022	9.800	20.700
Jaar 2023	**9.400**	**19.500**
Jaar 2023	9.400	19.500
Jaar 2024	9.400	19.500
Jaar 2025	9.400	19.500

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:
- Het toegekende en nog verwachte aantal kwijtscheldingen per 31 augustus 2022.
- Geen wijziging van het aantal kwijtscheldingen in de jaren 2023 en verder.

De begrote kwijtschelding is ruim 5% van het totaal aantal huishoudens.

Reservebeleid

In 2013 heeft de Algemene Vergadering het reservebeleid vastgesteld. Dit heeft geleid tot een aantal beleidskeuzes, op basis waarvan jaarlijks wordt bepaald wat de gewenste onttrekking aan de bestemmingsreserve tariefegalisatie is. Het waterschap streeft naar een beperkte, stabiele lastenontwikkeling voor zowel huishoudens, agrariërs, bedrijven en beheerders van natuurterreinen.

In de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 wordt voorgesteld om in 2023 een bedrag van € 1,570 miljoen te onttrekken aan de tariefegalisatiereserve. In de totale planperiode is per saldo sprake van een toevoeging aan de tariefegalisatiereserve van € 4,650 miljoen. Deze mutaties zijn gebaseerd op het tariefscenario waarbij de watersysteemheffing in 2023 met 8,5% stijgt en waarbij het tarief voor de zuiveringsheffing met € 3,50 stijgt. Voor de jaren daarna wordt uitgegaan van een bandbreedte van de stijging van de heffingsopbrengst van de watersysteemtaak tussen +6% en +9%. Voor het zuiveringstarief wordt uitgegaan van een bandbreedte van de jaarlijkse stijging

tussen +€2,00 en +€ 3,00. De mutaties in onderstaande tabel zijn voor de jaren 2024-2026 gebaseerd op het midden van deze bandbreedtes.

Tabel 7.8 Geplande mutatie tarief egalisatie reserve

Jaar	Watersysteemtaak	Zuiveringstaak	Totale reserve inzet
Jaar 2023	- € 1,265 miljoen	- € 0,305 miljoen	- € 1,570 miljoen
Jaar 2024	- € 3,170 miljoen	- € 2,245 miljoen	- € 5,415 miljoen
Jaar 2025	+ € 0,245 miljoen	- € 0,770 miljoen	- € 0,525 miljoen
Jaar 2026	+ € 1,805 miljoen	+ € 1,055 miljoen	+ € 2,860 miljoen
Totaal	**- € 2,385 miljoen**	**- € 2,265 miljoen**	**- € 4,650 miljoen**

Bij de reserve-inzet in de komende jaren is rekening gehouden dat een aantal opgaven nog niet financieel verwerkt zijn in de netto programmalasten. Voor deze nieuwe ontwikkelingen is een kosteninschatting gemaakt, waarmee rekening is gehouden in de reserve-inzet. Het gaat hier dan om onder andere de opgave voor het verwijderen van de creosoothoudende beschoeiing. De kosten die samenhangen met deze nieuwe ontwikkelingen zullen in de loop van de planperiode, na bestuurlijke besluitvorming, in de netto programmalasten worden opgenomen.

Tarieven

De mutatie van de tarieven is niet gelijk bij de verschillende categorieën. Dit komt naast een verschil in lastentoename van de twee taken vooral door een verschil in groei dan wel afname van het aantal belastingeenheden. De tarieven voor de verschillende categorieën zijn in de onderstaande tabel vermeld.

Tabel 7.9 Tarieven 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Heffing	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	88,89	93,55	+ 5,2%
Watersysteemheffing gebouwd[9]	0,0378%	0,0352%	- 6,9%
Watersysteemheffing ongebouwd (overig)	105,49	114,57	+ 8,6%
Watersysteemheffing ongebouwd (wegen)	210,99	229,14	+ 8,6%
Watersysteemheffing natuurterreinen	10,46	11,34	+ 8,4%
Zuiveringsheffing	62,50	66,00	+ 5,6%
Verontreinigingsheffing	62,50	66,00	+ 5,6%

Lastendruk

De gemiddelde lastenontwikkeling van het waterschap voor de ingezetenen en ingelanden is inzichtelijk te maken door de ontwikkelingen in beeld te brengen van een gemiddeld gezin, een gemiddeld agrarisch bedrijf, een gemiddeld industrieel bedrijf, een natuurbeheerorganisatie en een woningcorporatie. Voor de vergelijkbaarheid met het voorgaande jaar zijn ook deze cijfers weergegeven. De lastendrukprofielen zijn ten opzichte van het vorige jaar geactualiseerd.

[9] Het tarief gebouwd wordt niet uitgedrukt in euro's, maar in procenten van de vastgestelde WOZ waarde.

Tabel 7.10 Lastendruk Eenpersoons huishouden in 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Eenpersoons huishouden	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	88,89	93,55	+ 5,2%
1 zuiverings- / vervuilingseenheid	62,50	66,00	+ 5,6%
Totaal niet huiseigenaren	**151,39**	**159,55**	**+ 5,4%**
Bij eigen woning met een waarde van € 251.937 resp. € 282.169[10]	95,23	99,32	+ 4,3%
Totaal huiseigenaren	**246,62**	**258,87**	**+ 5,0%**

Tabel 7.11 Lastendruk Meerpersoons huishouden in 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Meerpersoons huishouden	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	88,89	93,55	+ 5,2%
3 zuiverings- / vervuilingseenheden	187,50	198,00	+ 5,6%
Totaal niet huiseigenaren	**276,39**	**291,55**	**+ 5,5%**
Bij eigen woning met een waarde van € 251.937 resp. € 282.169	95,23	99,32	+ 4,3%
Totaal huiseigenaren	**371,62**	**390,87**	**+ 5,2%**

Tabel 7.12 Lastendruk agrarische bedrijf in 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Agrarische bedrijven	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	88,89	93,55	+ 5,2%
4 zuiverings- / vervuilingseenheden	250,00	264,00	+ 5,6%
Bij eigen woning met een waarde van € 377.906 resp. € 423.254	142,85	148,99	+ 4,3%
Bij opstallen met een waarde van € 294.030 resp. € 296.970	111,14	104,53	- 5,9%
Oppervlakte 70 ha ongebouwd	7.384,30	8.019,90	+ 8,6%
Totaal	**7.977,18**	**8.630,97**	**+ 8,2%**

[10] Bij woningen is uitgegaan van een toename van de WOZ waarde met 12,0%, bij niet-woningen wordt uitgegaan van een toename van de WOZ waarde met 1,0%.

Tabel 7.13 Lastendruk industriële bedrijf in 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Industriële bedrijven	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
100 zuiverings / vervuilingseenheden	6.250,00	6.600,00	+ 5,6%
Gebouw met waarde van € 1.960.200 resp. € 1.979.802	740,96	696,89	- 5,9%
Totaal	**6.990,96**	**7.296,89**	**+ 4,4%**

Tabel 7.14 Lastendruk natuurbeheerder in 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Natuurterreinbeheerders	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
Bij 10.000 ha natuurterrein	104.600,00	113.400,00	+ 8,4%

Tabel 7.15 Lastendruk woningcorporaties in 2022 en 2023 (in euro's) en de procentuele mutaties

Woningcorporaties	Begroting 2022	Begroting 2023	Mutatie
Bij 10.000 huurwoningen met een gemiddelde WOZ waarde van € 188.953 resp. € 211.627	714.241,40	744.927,32	+ 4,3%

7.7 WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen zegt iets over de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om bedrijfsrisico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, op te kunnen vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is als volgt te berekenen:

Tabel 7.16 weerstandscapaciteit en –vermogen 2023 (bedragen in miljoenen euro's)

Omschrijving	Weerstand capaciteit
Benodigde weerstandscapaciteit[11] (a)	**10,5**
Weerstandscapaciteit structureel	
Post onvoorzien	0,1
Weerstandscapaciteit incidenteel	

[11] De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een risicoanalyse. Uit de in het jaar 2020 gehouden risico-inventarisatie, welke in het najaar van 2020 ter kennisname aan de Algemene Vergadering is gepresenteerd, bleek dat de omvang van de risico's (benodigde weerstandscapaciteit) € 10,5 miljoen bedraagt met een zekerheid van 95%.

Risicoreserve	10,5
Algemene reserve	6,4
Beschikbare weerstandscapaciteit (b)	**16,9**
Weerstandsvermogen (b /a)	**1,6**

Brede risicoanalyse

Periodiek voert het waterschap een brede risicoanalyse uit. Deze risicoanalyse geeft ook weer wat de omvang van onze risicoreserve moet zijn. In de eerste helft van 2020 is deze risicoanalyse uitgevoerd. Vervolgens wordt in de begroting en het jaarverslag gerapporteerd over significante wijzigingen die zich hebben voorgedaan sinds de meest recente brede risicoanalyse. Hierbij wordt gerapporteerd over bestuurlijk relevante risico's, welke het beleid van het waterschap kunnen raken. Deze rapportering vindt u hieronder.

Risicomanagement

In deze paragraaf wordt gerapporteerd over alle bestuurlijk relevante risico's die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Ontwikkeling risicomanagement
In de eerste helft van 2020 is de risicoanalyse uitgevoerd. Dit heeft geleid tot aanpassing van het weerstandsvermogen naar € 10,5 miljoen, naar aanleiding van het AV besluit van 27 oktober 2020. Inmiddels is de organisatie bezig met de ontwikkeling van integraal risicomanagement, via de methode van het risicoleiderschap.

Schadeclaims
Voor mogelijke schadeclaims is een voorziening getroffen. Het is echter nooit uit te sluiten dat er zich claims openbaren die deze voorziening te boven gaan.

Voortstuwers
Op 3 juli 2018 heeft de AV ingestemd met het plaatsen van een voortstuwer in de Hannie Schafttocht, een voortstuwer in de Johannes Posttocht, het plaatsen van een pompinstallatie in de Zuider-d-tocht en mitigerende maatregelen met de voorwaarde dat een POP3 subsidie verkregen kon worden. De subsidie (50%) is verkregen. Op 30 maart 2021 heeft het college het projectplan voor de uitvoering vastgesteld. Tegen het besluit is bezwaar gemaakt. Deze procedure loopt nog steeds. De planning van het project loopt behoorlijke vertraging op. De in de subsidiebeschikking gestelde einddatum van 31 december 2022 kon niet meer gehaald worden en is daarom op verzoek verlengd tot 31 oktober 2024. De bezwaarprocedure vraagt een volledige heroverweging van het projectplan Waterwet. Deze heroverweging gebeurt niet alleen op de ingebrachte punten vanuit het bezwaar maar ook op andere onderdelen (zoals: kosten/ kosten-baten/effectiviteit en juridische aspecten). Deze heroverweging is ver gevorderd en de uitkomsten worden in het najaar van 2022 gedeeld met het bestuur, hierna volgt de nog te nemen de beslissing op bezwaar. Het risico bestaat uit het niet halen van de subsidiedeadline vanwege de nog lopende procedures. Deze risico's vormen onderdeel van het te volgen bestuurlijk proces.

Volatiliteit energiemarkt
Het waterschap verbruikt veel energie (voornamelijk elektriciteit) om dagelijks het afvalwater te zuiveren en om te zorgen voor droge voeten door het water uit te malen. De energieprijzen zijn het afgelopen jaar fors gestegen. Voor 2023 ligt de prijs voor elektra voor het grootste deel vast. Er is een risico dat hier nog een klein deel moet worden ingekocht in de loop 2023 tegen een actuele marktprijs. Voor 2024 en verder liggen de prijzen niet vast en is in de Meerjarenraming uitgegaan van de prijzen van de forward-markt. De fluctuaties in de energiemarkt zijn echter ook groot,

waardoor het lastig blijft om een betrouwbare inschatting te maken van de elektriciteitsprijs voor 2024 en verder.
Voor gas geldt dat het waterschap nog een contract heeft met Gazprom (SEFE Energy), waarin de prijzen voor 2023 ook grotendeels vastliggen. Als gevolg van de sancties tegen Rusland moet dit contract worden opgezegd (op basis van de stand van zaken september 2022) en zou in 2023 een nieuw contract moeten worden afgesloten tegen marktprijzen. In de B&MR 2023-2026 is vanaf 2023 rekening gehouden met een te betalen gasprijs op basis van de (forward) markt. Ook hiervoor geldt dat de prijzen van moment tot moment sterk kunnen fluctueren, wat zowel voor- als nadelig kan uitpakken ten opzichte van de budgetten die in deze B&MR 2023-2026 zijn opgenomen.

Prijsontwikkelingen
De in deze begroting ingecalculeerde algemene prijsontwikkeling is gebaseerd op het Centraal Planbureau. Anders dan in andere jaren, is het meerjarenperspectief nadrukkelijk een raming. In 2023 wordt een deel van onze meerjarige bestekken 'ververst' en vanwege de prijsverhoging in de markt zal dit ook zijn weerslag vinden in de aanbestedingsresultaten, waaronder in het watersysteem (maaibestekken).

CAO-ontwikkeling
De cao waterschappen heeft een looptijd tot en met 31 december 2022. De in deze begroting ingecalculeerde loonontwikkeling is eveneens gebaseerd op het Centraal Planbureau. De looneisen van de vakbonden liggen hoger. Eventuele financiële effecten van een nieuwe cao zullen in 2023 duidelijk worden.

Oninbaarheid belastingen
In deze begroting is rekening gehouden met een jaarlijkse dotatie aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren van € 0,4 miljoen. Dit bedrag is gebaseerd op ervaringscijfers uit het verleden. De huidige macro-economische omstandigheden kunnen in de komende tijd ook effect hebben op de mate waarin inwoners en bedrijven in staat zijn om de waterschapsbelasting te betalen. Op dit moment zijn er nog geen grote afwijkingen zichtbaar bij GBLT. Of en in welke mate zich dit voor zal doen, is op dit moment lastig in te schatten.

Versterking IJsselmeerdijk
Het waterschap is verantwoordelijk voor de beheersing van praktisch alle risico's die kunnen optreden binnen HWBP dijkversterkingsprojecten. Een goede risicobeheersing is cruciaal om het project binnen scope, geraamde tijd en kosten uit te voeren. In het risicodossier zijn de risico's en beheersmaatregelen opgenomen. Voor het project versterking IJsselmeerdijk bedraagt de risicoreservering ruim 10% van de totale kosten voor de Planuitwerkingsfase. 3 relevante risico's voor het project zijn:

1. *Stikstof*

Bij de start van het project werd stikstof niet als een groot risico gezien vanwege de bouwvrijstelling. Deze tijdelijke vrijstelling komt mogelijk te vervallen. Het project zet in op een emissiearme uitvoering en vergroting van de biodiversiteit om het project vergunbaar te krijgen.

2. *Inflatie/prijspeilstijgingen*

De recente grote inflatie maakt dat de raming van de realisatiekosten nog een grote bandbreedte heeft. Deze onzekerheid is niet te beheersen.

3. *Krapte arbeidsmarkt*

Het project merkt dat het invullen van vacatures steeds lastiger wordt. Extern inhuren is een (duurdere) oplossing. Binnen het project wordt een aantrekkelijke werkomgeving en werksfeer gecreëerd om mensen vast te houden. En als beheermaatregel wordt ook voor de lange termijn vooruitgeblikt op benodigd personeel.

Slibeindverwerking
De realisatie van de nieuwe slibdrooginstallatie van HVC is gestart. HVC voorziet door vertraging als gevolg van het vergunningstraject dat de slibdrooginstallatie medio 2024 operationeel is. Als gevolg daarvan zal ons zuiveringsslib een langere tijd tegen een hoger verwerkingstarief verwerkt moeten worden. Dit is met een aanvullend addendum geregeld, tot 1 oktober 2024. Per 1 april 2024 zullen wij het aandeelhouderstarief betalen voor dat deel van ons slib wat HVC in eigen installaties kan verwerken. Hiermee is de eindverwerking van ons zuiveringsslib geborgd.

Afschaffen BTW-vrijstelling
Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft in enkele uitspraken bepaalt dat de koepelvrijstelling in de BTW beperkter moet worden toegepast dan tot nu toe gebruikelijk was. In afwachting van reparatie via Europese regelgeving is de aangekondigde inperking van de koepelvrijstelling per 1 januari 2019 opgeschort. Ten aanzien van het voorgaande zijn momenteel geen nieuwe ontwikkelingen te melden.

Overcommittering POP 3
De provincie heeft het waterschap begin 2019 verzocht om in het kader van POP3-water middelen garant te staan voor overcommittering. Om tot een volledige uitputting van de Europese middelen (POP3) te kunnen komen, heeft het nationale Regiebureau POP de provincies geadviseerd om 10% over te committeren op de maatregelen. Ook voor de programmalijn water is deze ambitie uitgesproken. De vooronderstelling hierbij is dat niet alle projecten geheel of gedeeltelijk worden uitgevoerd, dan wel de volledige kosten maken. De Algemene Vergadering heeft in februari 2019 ingestemd met het verstrekken van 6,7% overcommitering (risico van maximaal € 437.000). Ook heeft de Algemene Vergadering, bij amendement, bepaald dat eventuele overgebleven gelden worden ingezet voor waterkwaliteitsmaatregelen. Het maximale overcommitteringsrisico is voor 50% afgedekt in de begroting & meerjarenraming.
Als bij de afrekening blijkt dat er sprake is van overcommittering dan zal aan het Waterschap gevraagd worden dat deel voor haar rekening te nemen. Als er geen sprake is van overcommittering dan zal er geen beroep worden gedaan op de hiervoor bij het Waterschap (gereserveerde) middelen. Naar verwachting zal er in het najaar van 2022 duidelijkheid komen van de Provincie Flevoland of de overcommiteringsgelden van het waterschap voor de betreffende openstelling (volledig) benut gaan worden dan wel een ander invulling (conform AV besluit) kunnen krijgen.

7.8 FINANCIERING

De financieringsparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Bij de inrichting van de financieringsfunctie staat beheersing van het renterisico centraal.

Rentevisie

De tarieven in de geld- en kapitaalmarkt bevinden zich op een historisch laag niveau. Het inschatten van deze tarieven is lastig. Het rentepercentage van nieuw af te sluiten langlopende geldleningen is begroot op 3,0% voor het jaar 2023 en de daarop volgende jaren. Voor de korte rente is rekening gehouden met een percentage van 1,0%.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel het waterschap kort mag financieren als percentage van de begroting. De totale netto vlottende schuld mag maximaal 23% van het totaal van de lasten van de jaarbegroting bij aanvang van het begrotingsjaar zijn. Bij een bruto begrotingstotaal van ruim € 95,9 miljoen bedraagt de kasgeldlimiet € 22,1 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.

Tabel 7.17 Renterisiconorm (Bedragen in miljoenen euro's)

		Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
(1)	Renteherzieningen	-	-	-	-
(2)	Aflossingen	5,2	4,7	4,5	4,5

(3)	**Renterisico (1 + 2)**	**5,2**	**4,7**	**4,5**	**4,5**
(4a)	Bruto begrotingstotaal	95,9			
(4b)	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%			
(4)	**Renterisiconorm (4a * 4b)**	**28,8**			
(4)	Renterisiconorm	28,8			
(3)	Renterisico	- 5,2			
(5a)	**Ruimte onder renterisiconorm (4 – 3)**	**23,6**			

Financieringsbehoefte

Uitgaande van de investeringen zoals opgenomen in de investeringsplanning 2023-2026 en de bestaande leningenportefeuille wordt voor het jaar 2023 uitgegaan van een financieringsbehoefte voor nieuwe langlopende leningen van € 8,3 miljoen.

Schatkistbankieren

Eind 2013 is de Regeling Schatkistbankieren van kracht geworden in het kader waarvan de decentrale overheden hun overtollige middelen, boven een bepaalde drempel, dienen af te storten bij het ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd vindt plaats op kwartaalbasis.

Tabel 7.18 Berekening drempel schatkistbankieren 2022 (bedragen x € 1.000.000)

1.	Begrotingsomvang	95,9
2.	Percentage drempel	0,75%
3.	Drempel schatkistbankieren (1 x 2)	0,72

7.9 VERBONDEN PARTIJEN

Waterschap Zuiderzeeland heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen waaronder gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen.
De verbonden partij voert beleid voor het waterschap uit dat het waterschap ook zelf zou kunnen uitvoeren. Om deze reden is het van belang de ontwikkelingen weer te geven in deze paragraaf verbonden partijen. Uiteraard blijft Waterschap Zuiderzeeland beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen. De paragraaf richt zich op eventuele wijzigingen die zich hebben voorgedaan in het jaar 2022.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de NWB bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De NWB Bank is zeer kredietwaarding met ratings AAA/Aaa van S&P/Moody's. Waterschap Zuiderzeeland is in het bezit van 68 van de 58.989 aandelen, hetgeen neerkomt op 0,11% van het totale aandelenkapitaal. De leningenportefeuille van Waterschap Zuiderzeeland bestaat voor een zeer groot deel uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten. Jaarlijks wordt heemraad Vereijken gemachtigd

om namens het waterschap deel te nemen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de NWB.

Unie van Waterschappen (UvW)
De UvW behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De UvW treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG). Dijkgraaf H. Klavers heeft zitting in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen.

GR Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)
De heffing en inning van de waterschapsbelastingen liggen in handen van GBLT. Door op het gebied van de inning van belastingen samen te werken met anderen, worden de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk gehouden. In deze gemeenschappelijke regeling nemen vijf waterschappen en zes gemeenten deel. Heemraad T. Vereijken is namens het waterschap lid van het algemeen bestuur van GBLT.

GR Aqualysis
Aqualysis verricht als waterlaboratorium het hydrobiologisch, bacteriologisch en chemisch onderzoekswerk voor vijf waterschappen. Door chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek te verrichten, is controle op naleving van vergunningen mogelijk, alsmede het beheersen en het beoordelen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de controle op het zuiveren van afvalwater. Het Bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap. Heemraad J. Caris is namens het waterschap lid van het Bestuur.

GR Het Flevolands Archief
Het Flevolands Archief is de nieuwe naam van het gedeelte van het archief dat in het verleden was ondergebracht bij Nieuw Land Erfgoedcentrum. Het Flevolands Archief is samenwerkingspartner voor diverse overheidsorganen. Dit zijn het Rijk, de provincie Flevoland, de gemeenten Dronten, Lelystad, Urk, Zeewolde en Waterschap Zuiderzeeland. Het archief verzamelt ook particuliere archieven. Het waterschap voldoet met deze samenwerking aan de archiefverplichting voor overheidsorganisaties. Namens het waterschap is heemraad A. Poppe lid van het Algemeen Bestuur.

GR Het Waterschapshuis
De gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH) is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector. Het Waterschapshuis is landelijk en sector breed en leent zich vooral voor thema’s als: standaardisatie, gemeenschappelijke distributie van gegevens (o.a. Europese en landelijke datasets), informatieveiligheid bij de overheid, aansluiting bij landelijke (ICT) overheidsinitiatieven. Namens het waterschap is Heemraad J. Caris lid van het Algemeen Bestuur.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van het waterschap over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap.

Windpark Hanze B.V.
Sinds het najaar 2018 is Waterschap Zuiderzeeland aandeelhouder in Windpark Hanze B.V. Windpark Hanze B.V. heeft als doel om een windmolenpark te realiseren en te exploiteren in de gemeente Dronten. De deelname van Waterschap Zuiderzeeland heeft tot doel om de verduurzamingsdoelstellingen van het waterschap op het gebied van energie te realiseren. Namens het waterschap is heemraad A. Poppe vertegenwoordiger in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Vereniging Werken voor waterschappen
De Vereniging Werken voor waterschappen is opgericht eind 2018 en heeft tot doel om te werken aan moderne werknemersvoorwaarden (CAO) voor waterschappen en gelieerde organisaties en neemt daarmee de werkgeverstaken over van de Unie van Waterschappen.

AquaMinerals
Waterschap Zuiderzeeland wil op een maatschappelijk verantwoorde wijze teruggewonnen grondstoffen, gerelateerd aan onze kerntaak, rendabel en duurzaam afzetten. Dit vergt specifieke kennis en kunde die wij vanuit onze kerntaak minder goed beheersen. AquaMinerals speelt hierbij een belangrijke rol als grondstoffenmakelaar.

GR Slibverwerking / HVC
De GR Slibverwerking is een regeling tussen de dagelijkse besturen van verschillende waterschappen die hun slib door HVC laten verwerken. De GR Slibverwerking treedt op als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van de waterschappen in HVC. Heemraad J. Caris is namens het waterschap lid van het Algemeen Bestuur.

7.10 EMU-SALDO

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo een verplicht onderdeel. De cijfers worden daarnaast verstrekt aan het CBS. Sturing op het EMU-saldo is van belang in verband met de Wet HOF.

De Unie van Waterschappen, het IPO en de VNG hebben op afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de planperiode. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte is verder onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen.

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2023 tot een maximaal EMU-tekort van € 0,5 miljard in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar verdeeld over de waterschappen. Het maximale EMU-tekort, de zogenaamde indicatieve referentiewaarde, komt voor Waterschap Zuiderzeeland voor het jaar 2023 uit op € 13,0 miljoen en voor het jaar 2024 op € 13,1 miljoen. Het geraamde EMU-tekort van het waterschap ligt hier ruim binnen.

Berekening

Hieronder treft u de tabel aan waarin de berekening van het EMU-saldo voor Waterschap Zuiderzeeland is weergegeven. De ervaring bij alle waterschappen leert dat de investeringsuitgaven in de praktijk lager uitvallen dan gepland, waardoor het geraamde EMU-tekort van waterschappen in de praktijk altijd lager uitviel dan begroot. In lijn met een advies van de Unie van Waterschappen is bij de investeringsuitgaven rekening gehouden met deze ervaringen en is een reëlere inschatting van de uitgaven in de berekening opgenomen. Met deze werkwijze draagt Zuiderzeeland er aan bij dat andere overheden maatregelen zouden nemen in verband met een mogelijk EMU-tekort die achteraf niet nodig blijken.

Tabel 7.19 EMU saldo (Bedragen in miljoenen euro's)

		Begroting 2023	Begroting 2024
1	**EMU-exploitatiesaldo**	- 1,6	- 5,4
2	**Invloed investeringen**		
	– netto investeringsuitgaven	- 8,7	- 9,5
	+ afschrijvingen	+ 10,6	+ 11,0
3	**Invloed voorzieningen**		
	+ toevoeging aan voorziening t.l.v. exploitatie	+ 0,2	+ 0,2
	– betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 2,4	- 0,2
4	**Invloed reserves**		
	– betalingen rechtstreeks uit reserves	- 1,9	- 1,7
	EMU-saldo	**- 3,8**	**- 5,6**

7.11 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

De openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in de begroting. De verplichting komt voort uit artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) die bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo.

De focus van deze openbaarheidsparagraaf is de beschrijvende en kwalitatieve verantwoording op hoofdlijnen over de activiteiten die zullen worden uitgevoerd in 2023 op de thema's verbetering van de informatiehuishouding, actieve openbaarmaking en passieve openbaarmaking. Dit betreft zowel de structurele activiteiten als de eenmalige extra activiteiten die zijn gerealiseerd vanuit de rijksgelden ter implementatie van de Wet open Overheid. In onderstaande toelichting zijn de zes verschillende onderdelen, analoog aan de belangrijkste onderdelen van de Woo, te vinden.

1. Actieve openbaarmaking voor de elf verplichte categorieën documenten
Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie uit zichzelf openbaar te maken. In 2023 zullen hiervoor de volgende actieve openbaarmaking worden gerealiseerd. De gegevens zijn deels al toegankelijk, in dat geval bekijken we hoe de toegankelijkheid verder kan worden verbeterd: bereikbaarheidsgegevens van het waterschap, convenanten, vergaderstukken van ons algemeen bestuur en Woo- verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking
Invoering van de actieve openbaarmakingsverplichting inclusief aansluiting op het landelijke platform PLOOI heeft onze prioriteit. Dat begint met het opstellen van een haalbare fasering. Waterschap Zuiderzeeland volgt hiermee de lijn van de Unie van Waterschappen.

3. Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek)
Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals de Woo-verzoeken. De volgende activiteiten zullen worden gerealiseerd:

- Afhandeling Woo- verzoeken. Het waterschap krijgt te maken met steeds meer en grotere Woo- verzoeken. In 2023 zullen stappen genomen worden om deze Woo-verzoeken sneller af te kunnen handelen.
- Webformulier. Het indienen van een Woo-verzoek is wettelijk gezien vormvrij. Op de website van Waterschap Zuiderzeeland zal in 2023 een webformulier ter beschikking gesteld worden voor het indienen van een Woo- verzoek.

4. De informatiehuishouding
Voor de verbetering van de informatiehuishouding zullen in 2023 de volgende activiteiten worden gerealiseerd:

- Archivering. Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. In 2023 zal geïnvesteerd worden in het goed archiveren van informatie uit e-mails, berichtenapps en websites. En zullen er maatregelen getroffen worden om de duurzame toegankelijkheid van digitale informatie te borgen.
- Systemen en procedures. In 2023 zal gewerkt worden aan een optimalisatie van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuidhouding en de informatievoorziening zullen worden geactualiseerd. Binnen de implementatie van de nieuwe zaakoplossing zullen informatie- uitgangspunten uit de Woo worden meegenomen. Ook zal de aanschaf van een anonimiseringstool bijdragen aan het efficiënter afhandelen van Woo-verzoeken.

5. Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon
De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan een of meer contactpersonen heeft om vragen van inwoners, bedrijven, instellingen en overheden te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 mei 2022 is er een Woo- contactpersoon en diens plaatsvervanger aangewezen.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren
Naast de hierboven beschreven activiteiten op de specifieke thema's zullen er ook overstijgende activiteiten ondernomen worden om de gezamenlijke veranderopgave te realiseren. Informatiehuishouding en openbaarmaking is een prioriteit voor 2023, waarvoor eerste stappen zijn gezet in 2022. Daartoe zal passende communicatie en begeleiding georganiseerd worden om medewerkers goed mee te nemen in de veranderopgave.

Exploitatiebegroting

8. Exploitatiebegroting naar kostensoort

Tabel 8.1 exploitatiebegroting naar kostensoort (alle bedragen in duizenden euro's)

	Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	Lasten			
4.1	Rente en afschrijvingen	11.351	11.974	12.025
4.2	Personeelslasten[12]	28.650	29.332	32.944
4.3	Goederen en diensten van derden[13]	42.985	46.218	50.324
4.4	Toevoegingen aan voorzieningen / onvoorzien	1.693	630	630
	Totaal lasten	***84.679***	***88.154***	***95.923***
	Baten			
8.1	Financiële baten	475	20	45
8.2	Personeelsbaten	106	-	-
8.3	Goederen en diensten aan derden	2.162	714	1.440
8.4	Bijdragen van derden	2.546	2.296	994
8.5	Waterschapsbelastingen	84.056	84.074	90.855
8.6	Interne verrekeningen	-	80	80
	Totaal baten	***89.345***	***87.184***	***93.414***
	Saldo baten/lasten	**4.666**	**- 970**	**- 2.509**
9.1	Inzet tariefegalisatie reserve	485	1.270	1.570
9.2	Inzet bestemmingsreserves	246	-	939
9.3	Inschatting kosten toekomstige ontwikkelingen	-	- 300	-
	Te verdelen resultaat	**5.397**	**-**	**-**

[12] Voor een deel van de personeelslasten worden vergoedingen ontvangen. Het gaat dan voornamelijk om subsidie in het kader van het HWBP. De begrote personeelslasten betreffen de lasten na aftrek van deze vergoedingen. Deze vergoedingen omvatten in 2023 een begroot bedrag van ruim € 1,3 miljoen.
[13]Deze kosten omvatten omvatten onder andere energie, onderhoud van watergangen, dijken en installaties, slibverwerking, advieskosten, software en bijdragen aan derden zoals het HWBP en gemeenschappelijke regelingen.

9. Exploitatiebegroting naar BBP beleidsveld

Tabel 9.1 Exploitatiebegroting naar BBP beleidsveld (alle bedragen in miljoenen euro's)

	Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
BV1	Planvorming	2,7	3,5	5,0
BV2	Aanleg en onderhoud waterkeringen	8,7	10,3	9,7
BV3	Inrichting en onderhoud watersystemen	31,1	29,5	33,2
BV4	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	25,1	27,3	29,0
BV5	Regulering	4,7	5,6	6,6
BV6	Heffing en invordering	2,4	3,4	3,6
BV7	Bestuur en communicatie	4,5	5,5	5,3
	Netto lasten	**79,2**	**85,1**	**92,4**
BO	Belastingopbrengsten	84,1	84,1	90,8
ER	Inzet tarief egalisatiereserve	0,5	1,3	1,6
TO	Inschatting kosten toekomstige ontwikkelingen	-	- 0,3	-
	Te verdelen resultaat	**5,4**	**-**	**-**

10. Exploitatiebegroting naar kostendrager

Tabel 10.1 Exploitatiebegroting naar kostendrager (alle bedragen in miljoenen euro's)

	Omschrijving	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
	Netto lasten			
TK1	Watersysteembeheer	48,3	50,8	55,6
TK2	Zuiveringsbeheer	30,8	34,2	36,7
OVZ	Onvoorzien	0,1	0,1	0,1
	Totaal lasten	***79,2***	***85,1***	***92,4***
	Belastingen			
TK1	Watersysteembeheer	50,0	50,2	54,5
TK2	Zuiveringsbeheer	34,1	33,9	36,3
	Totaal baten	***84,1***	***84,1***	***90,8***
	Saldo lasten / belastingopbrengsten	**4,9**	**- 1,0**	**- 1,6**
ER	Inzet tarief egalisatiereserve	0,5	1,3	1,6
TO	Inschatting kosten toekomstige ontwikkelingen	-	- 0,3	-
	Te verdelen resultaat	**5,4**	**-**	**-**

11. Overzicht ontwikkeling loonsom

Tabel 11.1 ONTWIKKELING LOONSOM 2023 EN MEERJARENRAMING 2024-2026

Ontwikkeling loonsom	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Begroting 2022	**29,3**	**29,3**	**29,3**	**29,3**
Autonome ontwikkelingen				
Extra CAO-ontwikkeling 2022	0,4	0,4	0,4	0,4
CAO-ontwikkeling 2023 en verder	1,0	2,2	3,4	4,6
Verhoging Persoonsgebonden budget (CAO)	0,1	0,1	0,1	0,1
Inrichting topstructuur – interne budgetneutrale verschuiving exploitatielasten naar loonsom (DenH)	0,3	0,3	0,3	0,3
Administratieve verschuiving vanuit out of pocket naar loonsom (rioolbeheer Zeewolde, collegeplanmiddelen en biodiversiteit)	0,5	0,3	0,3	0,3
Besluiten				
Klimaataanpak (AV feb 2022)	0,3	0,5	0,5	0,5
Energiestrategie (AV feb 2022)	0,3	0,2	0,2	0,3
Toezicht en handhaving vergunningverlening (AV sep 2022)	0,4	0,4	0,4	0,4
Versterking specialistische kennis schoon en gezuiverd water (AV sep 2022)	0,1	0,1	0,1	0,1
Aanpak Wet Banenafspraak en inclusiviteit (AV sep 2022)	0,2	0,2	0,2	0,2
Diversen en afronding	-	0,1	0,1	-
Totaal loonsom	**32,9**	**34,1**	**35,3**	**36,5**